

**КОМПАНИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТОГТОЛЦОО, БҮРТГЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА,
ХУВЬЦААГААР ГЭРЧЛЭГДСЭН ӨМЧЛӨХ ЭРХ ШИЛЖҮҮЛЭХ, ХУВЬЦАА БАРЬЦААЛАХ
АСУУДЛААРХ ЗАРИМ ОРНЫ ТУРШЛАГА**

Ц.Норовдондог (PhD), Г.Билгээ, Б.Нандингэрэл

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ

**1. КОМПАНИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН, БҮРТГЭЛИЙН ТОГТОЛЦОО,
ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧДИЙН БҮРТГЭЛ**

1.1.Их Британи Улс

1.1.1.Эрх зүйн орчин

1.1.2.Компанийн бүртгэлийн практик тогтолцоо, бүртгэлийн процедур

1.1.3.Компани бүртгүүлэх үед гаргаж өгөх хувьцаа эзэмшигчдийн мэдээлэл

1.2.Америкийн Нэгдсэн Улс

1.2.1.Эрх зүйн орчин

1.2.2.ХК болон ХХК үүсгэн байгуулах үйл явц

1.2.3.Компанийн талаарх мэдээлэл авах боломж

1.2.4.ХХК-ийн хувьцаа, түүнийг эзэмшигчдийн бүртгэл

1.3.Оросын Холбооны Улс

1.3.1.Эрх зүйн орчин

1.3.2.Компанийн улсын бүртгэлийн процедур

1.3.3.Улсын бүртгэлийн нэгдсэн санд бүртгэгддэг мэдээлэл

1.3.4.ХХК-ийн хувьцааны бүртгэл

1.3.5.Холбооны татварын албаны бүтэц, чиг үүрэг

**2. КОМПАНИЙН ХУВЬЦААГ БАРЬЦААЛАХ, ХУВЬЦААГААР ГЭРЧЛЭГДСЭН ӨМЧЛӨХ
ЭРХИЙГ ШИЛЖҮҮЛЭХ**

2.1.Их Британи Улс

2.1.1.Хувьцаа барьцаалах

2.1.2.Шотланд Улсын туршлага

2.2.Америкийн Нэгдсэн Улс

2.2.1.ХХК-ийн хувьцаа барьцаалах

2.2.2.ХХК-ийн үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн хувьцаа

2.2.3.Үнэт цаас, арилжааны хороо

2.3.Оросын Холбооны Улс

2.3.1.ХХК-ийн хувьцааг барьцаалах

2.3.2.Үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн хувьцааны эрхийн баталгаажуулалт

2.3.3.Үнэт цаасны улсын бүртгэлийн байгууллага

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Судалгаанд Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани (цаашид ХХК) болон Хувьцаат компани (цаашид ХК)-ийн улсын бүртгэлийн тогтолцоо, компани бүртгүүлэх үйл ажиллагааны процедур, бүрдүүлэх материал, компанийг бүртгүүлэхэд тавигдах шаардлага болон улсын бүртгэлийн байгууллагын бүтэц, тогтолцоо, үйл ажиллагааны талаар мэдээллийн хайлт хийж, холбогдох эрх зүйн орчин, практик туршлагыг судалсны үндсэн дээр мэдээллийг боловсруулав.

Судалгаанд Их Британи, АНУ, ОХУ зэрэг орнуудыг хамруулав. Эдгээр орнууд нь эдийн засгийн хөгжлийн түвшин өндөр, бизнесийн харилцаа болон үнэт цаасны зах зээлийн дэд бүтэц харьцангуй төлөвшсөн орнууд юм.

Судалгааны 1-р бүлэгт, компанийн улсын бүртгэлийн тогтолцоо, бүртгэлийн процедур, бүртгүүлэхэд тавигдах шаардлага болон бүрдүүлэх материалын талаарх мэдээллийг оруулав.

Судалгаанаас үзэхэд, компани шинээр байгуулах, улсын бүртгэлд бүртгүүлэх харилцааг Компанийн тухай хууль болон Улсын бүртгэлийн тухай хуулиар нийтлэг зохицуулж байна.

Их Британи, АНУ нь бүрэлдэхүүн улсууд болон муж улсуудаас бүрдсэн холбооны улс учраас эрх зүйн зохицуулалтын хувьд бүрэлдэхүүн улс, муж улс тус бүр өөр өөрийн эрх зүйн зохицуулалттай байна. Хэдийгээр ОХУ нь холбооны улс боловч шилжилтийн эдийн засагтай орон учраас тогтолцооны хувьд манайхтай ижил төстэй бөгөөд уг харилцааг Улсын бүртгэлийн тухай хуулиар зохицуулж байна.

Судалгаанаас үзэхэд, Их Британи, АНУ-д компани бүртгүүлэх, компанийн бүртгэлд өөрчлөлт оруулах үйл ажиллагааг анхан шатны бүртгэлийн компани буюу Registered office-ийн цахим систем, Улсын бүртгэлийн байгууллагын портал сайтыг ашиглан маш хялбархан, шат дамжлага, хүнд суртал багатай хийдэг систем бүрдүүлсэн байна. Эдгээр анхан шатны бүртгэх байгууллагын үйл ажиллагааг холбогдох хуулиар зохицуулсан. ОХУ-ын хувьд Холбооны Татварын алба нь компанийн хувьцаа, түүнийг эзэмшигчийн улсын бүртгэлийг нэг зарчмаар бүртгэх, мөн өргөдлийг олон хэлбэрээр хүлээн авч болохоор зохицуулсан байна.

2-р бүлэгт, хувьцаа барьцаалах ажиллагаа хэрхэн явагддаг, хувьцаа барьцаалахтай холбоотой ямар эрсдэл үүсч болох талаар Их Британи Улсын бүрэлдэхүүн болох Шотланд, АНУ, ОХУ-ын туршлагыг авч үзэв.

Хувьцаа эзэмшигчид хувьцаагаа өөрийн хувийн хэрэгцээнд болон компанийн үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор барьцаалж болох авч зах зээл дээрх хувьцааны үнийн өөрчлөлтөөс шалтгаалан тодорхой эрсдэл үүсч болохыг дурдсан. Хувьцаа барьцаалахад "Хувьцааны барьцааны гэрээ" байгуулах ба энэхүү гэрээ нь ерөнхийдөө стандарт агуулгатай, хувьцаа барьцаалах хугацаанд хувьцаа эзэмшигчийн өмчлөх эрх шилжихгүй бөгөөд хувьцаа барьцаалагч уг хувьцааг барьцаалах хугацаандаа хувьцаагаар гэрчлэгдсэн өмчлөх эрхийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үүрэг хүлээж, гэрээний үүргийн биелэлт хангагдах үед эргүүлэн шилжүүлэх, эсхүл зээлдэгч өр төлбөрөө барагдуулах чадамжгүй болсон тохиолдолд зах зээл дээр худалдан борлуулах эрхтэй байхаар зохицуулсан байна. (Судалгааны дэлгэрэнгүйгээс үзнэ үү.)

Их Британи, АНУ-ын хувьд хувьцаа барьцаалах харилцааг бие даасан хууль болон үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулиар зохицуулах ба "Хувьцаа барьцаалах гэрээ" (Pledge share agreement)-ний дагуу барьцаалах ажиллагаа явагдана.

ОХУ-ын хувьд, Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн хувьцааг барьцаалахтай холбоотой харилцааг Иргэний хууль, Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай хуулиар зохицуулсан. Хэрэв гуравдагч этгээдийн барьцаанд хувьцаагаа шилжүүлэх бол компанийн бүх гишүүдийн хурлаас зөвшөөрөл авах ёстой. Нээлттэй Хувьцаат компанийн нийтэд гаргаж байгаа хувьцааны улсын бүртгэлийг ОХУ-ын Төв банк хэрэгжүүлэх ба биет, биет бус хэлбэрээс хамаарч үнэт цаасны гэрчилгээ, үнэт цаас гаргах тухай шийдвэр нь үнэт цаасаар баталгаажсан эрхийг гэрчилсэн баримт бичиг болно.

Нийтэд санал болгон хувьцаа гаргаж буй нээлттэй Хувьцаат компанийн хувьд зах зээлд шинээр гаргаж буй хувьцааг Үнэт цаасны зах зээлийг зохицуулах хороонд бүртгэж, зах зээлд

арилжаалах зөвшөөрөл олгох ба Хөрөнгийн бирж уг хувьцааг бүртгэлийн шаардлагад нийцүүлэн тодорхой ангилалаар бүртгэж арилжаанд оруулна. Арилжааны явцад хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэлд өөрчлөлт оруулах, өмчлөх эрхийн бүртгэл хийх ажиллагааг Үнэт цаасны төлбөр тооцоо, хадгаламжийн компани гүйцэтгэнэ.

Нээлттэй зах зээл дээр арилжаалагдаж байгаа Хувьцаат компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэл, өмчлөх эрх шилжүүлэхтэй холбоотой харилцааг Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хууль, Компанийн тухай хууль болон Үнэт цаасны хороо, Хөрөнгийн бирж, Үнэт цаасны төлбөр тооцоо, хадгаламжийн компаниас батлан гаргасан журам, зааврын дагуу гүйцэтгэдэг бөгөөд энэхүү үйл ажиллагаа нь олон улсын хэмжээнд стандарт зохицуулалттай тул энэхүү судалгаанд тусгайлан авч үзээгүй болно.

Үнэт цаасны зах зээлд төлбөр тооцоо гүйцэтгэх, өмчлөх эрхийг бүртгэх, шилжүүлэх үйл ажиллагааг Үнэт цаасны хороодын Олон улсын байгууллага (IOSCO)-аас үнэт цаасны төлбөр тооцооны байгууллагуудад зориулан гаргасан G30-ын зөвлөмжийг мөрдлөг болгож холбогдох эрх зүйн орчныг бүрдүүлж байна.

СУДАЛГААНЫ ХЭСЭГ
НЭГ. КОМПАНИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ТОГТОЛЦОО, БҮРТГЭЛИЙН
ПРОЦЕДУР, БҮРТГЭЛИЙН МЭДЭЭЛЛҮҮД

1.1.ИХ БРИТАНИ УЛСЫН ТУРШЛАГА

1.1.1.Эрх зүйн орчин

Их Британи Улсад компанийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэх болон компанийн үйл ажиллагааг зохицуулахтай холбоотой харилцааг *Companies Act, 2006* хуулиар зохицуулна. Энэхүү хууль нь 47 хэсэг (Part), 98 бүлэг (Chapter)-тэй бөгөөд хуулиар тогтоосон хязгаарлагдмал хариуцлагатай (limited), хариуцлагын хязгаарлалтгүй (unlimited), хувийн (private) болон хувьцаат (public) компанийн бүртгэлтэй холбоотой харилцааг бүхэлд нь зохицуулна.

Энэхүү хуулийн 1 болон 2 дугаар хэсэгт компанийн үйл ажиллагаанд баримтлах эрх зүйн актуудыг нэрлэж, компанийн төрлүүд, компани байгуулах, компанийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэхтэй холбоотой харилцааг зохицуулсан.

Хуулийн 1 дүгээр хэсгийн 1-т зааснаар: “Компани гэж энэхүү хуульд нийцүүлэн байгуулагдсан, улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн этгээдийг хэлнэ” гэжээ.

Их Британи Улсад дараах компанийн төрлүүдийг хуулиар тогтоосон. Үүнд:

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани (Limited company) гэж компанийн гишүүдийн эрх, үүргийг дүрмээр хязгаарласан компанийг хэлэх бөгөөд хувьцаагаар хязгаарлагдсан (limited by shares), батлан даалтаар хязгаарлагдсан (limited by guarantee) гэсэн 2 хэлбэртэй байна.

Хариуцлагын хязгааргүй компани (Unlimited company) гэж компанийн гишүүдийн эрх, үүргийг ямар нэгэн байдлаар хязгаарлаагүй компанийг хэлнэ.

Хувьцаат компани (Public company) гэдэг нь хувьцаа болон баталгааны эрх, үүргээр хязгаарлагдсан, хувь нийлүүлсэн хөрөнгө бүхий компанийг хэлнэ.

Хувийн компани (Private company) гэж хувьцаат компанийн ангилалд хамаарахгүй бусад компанийг хэлнэ.

Нийтийн ашиг сонирхлын компани (Community interested company) гэж хувьцаа болон батлан даалтын үүргээр хязгаарлагдсан боловч хувь нийлүүлсэн хөрөнгөгүй, эсхүл батлан даалтын үүргээр хязгаарлагдсан боловч хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй компани байж болно.

Компани байгуулах

Энэхүү хууль болон холбогдох бусад хуулийн хүрээнд нэг буюу хэд хэдэн этгээд хамтран компани байгуулж болох бөгөөд ингэхдээ:

- Компанийн үүсгэн байгуулагчдын хооронд хамтран ажиллах меморандум байгуулж, үүсгэн байгуулагчдын нэрс, эзэмшиж буй хувь, хувьцааг баталгаажуулна. Энэхүү меморандум нь үүсгэн байгуулагч этгээдүүд компани байгуулахыг албан ёсоор зөвшөөрөн дэмжиж, компанийн гишүүн болохыг хүлээн зөвшөөрсөн, мөн түүнчлэн компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөнөөс наанадаж 1 хувьцаа, эсхүл тодорхой хэмжээний хувьцаа эзэмшиж байгаагаа нотлох бөгөөд бүх үүсгэн байгуулагчид гарын үсэг зурж баталгаажуулсан байх ёстой.

- Компанийг бүртгүүлэхдээ энэхүү хууль болон бусад холбогдох эрх зүйн актын хүрээнд компанийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд тавигдах шаардлагыг хангасан байх бөгөөд хууль бусаар компани байгуулахыг хориглоно.

Компанийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд тавигдах шаардлага

Бүрдүүлэх материал (Part 2, 9):

- 1) Үүсгэн байгуулах гэрээ, зохих журмын дагуу бөглөсөн бүртгэлийн маягт болон бусад холбогдох баримт материалыг бүрдүүлж бүртгэх байгууллагад бүртгүүлнэ.
- 2) Бүртгүүлэх маягтад дараах мэдээллүүдийг мэдүүлнэ. Үүнд:

- компанийн нэр урьдчилсан байдлаар;
  - компанийг бүртгэсэн байгууллага (registered office) нь Англи - Уэльс, Шотланд болон Умард Ирландын алинд оршин буй;
  - компанийг үүсгэн байгуулагчдын үүрэг хариуцлага хязгаарлагдсан эсэх, хэрэв тийм бол хувьцаагаар хязгаарлагдсан, эсхүл батлан даалтаар хязгаарлагдсан алин болох;
  - компани хувийн, эсхүл хувьцаат компанийн алин болох.
- 3) Хэрэв өргөдөл гаргагч нь ганц гишүүнтэй хувь хүн байвал нэр, хаягаа бичнэ.
- 4) Бүртгүүлэх маягтад дараах багц мэдээллийг мэдүүлнэ. Үүнд:
- хэрэв компанийн хөрөнгө нь хувь нийлүүлсэн хөрөнгөнөөс бүрдэж байвал үүсгэн байгуулсан хувьцаа эзэмшигчдийн нэрс болон эзэмшиж буй хувьцааны тоо;
  - хэрэв компанийн хариуцлага нь батлан даалтаар хязгаарлагдаж байгаа бол батлан даалт гаргагчдын нэрс, гаргасан баталгааны хэмжээ;
  - компанийн удирдах ажилтнуудын мэдээлэл.
- 5) Бүртгүүлэх маягтад дараах багц мэдээллийг мэдүүлнэ. Үүнд:
- компанийг бүртгэсэн байгууллагын хаяг;
  - хувь нийлүүлэгчдийн гэрээний үндсэн эхийн хуулбар.
- 6) Бүртгүүлэх маягтыг зохих журмын дагуу бөглөж дараах этгээдэд илгээнэ. Үүнд:
- хэрэв компанийг бүртгэсэн компани нь Англи-Уэльсэд оршин буй бол Англи-Уэльс дахь бүртгэлийн компанид;
  - хэрэв компанийг бүртгэсэн компани нь Шотландад оршин буй бол Шотланд дахь бүртгэлийн компанид;
  - хэрэв компанийг бүртгэсэн компани нь Умард Ирландад оршин буй бол Умард Ирланд дахь бүртгэлийн компанид тус тус илгээнэ.

Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө болон хувьцаа эзэмшигчдийг мэдүүлэх (Part 2,10)

- 1) Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө болон үүсгэн байгуулагчдын хувьцаа эзэмшлийн талаарх мэдүүлгийг энэхүү хуульд заасан журмын дагуу мэдүүлнэ. Хувь нийлүүлсэн хөрөнгөө хэрхэн хуваан бүрдүүлсэн талаар компани мэдүүлнэ.
- 2) Уг мэдүүлэгт дараах мэдээллийг тусгана. Үүнд:
- үүсгэн байгуулагч гишүүн тус бүрээр компани байгуулах үед гэрээний дагуу захиалга өгч худалдан авсан хувьцаа болон нийт хувьцааны тоо;
  - эдгээр хувьцааны нийт хувьцааны үнийн дүнгээр тооцон гаргасан нэрлэсэн үнийн дүн;
  - хувьцааны ангилал тус бүрээр дараах мэдээллийг мэдүүлнэ. үүнд:
    - а) хувьцааны ангилал тус бүрээр олгогдож буй эрх, үүрэг;
    - б) хувьцааны ангилал тус бүрээр нийт гаргасан хувьцааны тоо хэмжээ;
    - в) хувьцааны ангилал тус бүрээр тооцож гаргасан хувьцааны нэрлэсэн үнэ;
    - г) хувьцааны ангилал тус бүрээр төлөгдөх ёстой үнийн дүн, эсхүл төлбөрөөс чөлөөлж урамшуулал хэлбэрээр олгож буй хувьцааны үнийн дүн.
  - хувьцаа эзэмшигч тус бүрээр үүсгэн байгуулагчдын гэрээний дагуу хүлээж буй үүрэг хариуцлага, үүнийг тодорхойлсон мэдээлэл;
  - үүсгэн байгуулсан хувьцаа эзэмшигч тус бүрээр дараах мэдээллийг мэдүүлэх. үүнд:
    - а) компани байгуулах үед үүсгэн байгуулагч тус бүр хэчнээн ширхэг, ямар үнэтэй хувьцаа эзэмшсэн;
    - б) үүсгэн байгуулагч тус бүрийн эзэмшиж буй хувьцаандаа төлөх үнийн дүн, хэрэв урамшуулал хэлбэрээр авч буй бол төлбөрөөс чөлөөлөгдсөн урамшуулалт хувьцааны нэрлэсэн үнээр тооцсон үнийн дүн;

- хэрэв үүсгэн байгуулагч нь 1-ээс олон ангиллын хувьцаа авч буй бол хувьцааны ангилал тус бүрээр уг этгээдэд хамаарах мэдээллийг хуулийн 4.а-д заасны дагуу мэдүүлэх.

Батлан даагчийг мэдүүлэх

- 1) Хэрэв энэхүү хуульд заасан журмын дагуу компанийг батлан даалтын үүргээр хязгаарлан байгуулж байгаа бол батлан даагчдын талаарх мэдээллийг гаргаж өгөх;
- 2) Үүсгэн байгуулагчдын гэрээнд заасны дагуу батлан даагч гишүүн тус бүрийн батлан даалтын эрх үүрэг, баталгааны хэмжээг мэдүүлэх;
- 3) Батлан даалтын үүрэг хүлээсэн гишүүн тус бүрээр мэдүүлгийг гаргаж өгөх бөгөөд ингэхдээ хэрэв батлан даагч нь компанийг байгуулах үед болон компани үйл ажиллагаагаа зогсоосноос хойш 1 жилийн хугацаанд ямар үүрэг хариуцлага хүлээх, үүргийн мөнгөн дүн ямар байхыг мэдүүлэх;
  - а) компанид гишүүнчлэлтэй байх үедээ компанийн өмнөөс төлөх өр зээл, хүлээх хариуцлагын хэмжээ;
  - б) компанийг байгуулах үед оруулах хөрөнгийн мөнгөн дүн, хүлээх хариуцлагын хэмжээ;
  - в) тодорхой хүрээ хязгаарын дотор батлан даагчийн үүрэг, хариуцлагад өөрчлөлт оруулахтай холбоотой эрх зэргийг мэдүүлнэ.

Компанийн удирдах албан тушаалтныг мэдүүлэх

- ерөнхий захирал, гүйцэтгэх захирлын албан тушаалд томилогдож буй хүмүүсийн мэдээлэл (нэр хаяг, томилогдож буй албан тушаал, ажлын туршлага, чадавх гэх мэт);
- хэрэв ганц гишүүнтэй компани байгуулж байгаа бол компанийн нарийн бичгийн даргын талаарх мэдээлэл (нэр хаяг, томилогдож буй албан тушаал, ажлын туршлага, чадавх гэх мэт);
- хэрэв нээлттэй хувьцаат компани байгуулж буй бол нэгдүгээр нарийн бичгийн даргын мэдээлэл (нэр хаяг, томилогдож буй албан тушаал, ажлын туршлага болон чадавх гэх мэт).

Компанийг бүртгэх (Part 2, 14)

Хэрэв бүртгэх байгууллагын зүгээс компанийг бүртгүүлэхээр ирүүлсэн материал нь энэхүү хуулиар тавьсан шаардлагад нийцэж байна гэж үзвэл компанийг бүртгэнэ.

Бүртгэлийн гэрчилгээ олгох

Бүртгэх байгууллага нь компанийг албан ёсоор бүртгэснийг баталгаажуулж сертификат олгоно. Сертификат нь дараах агуулгатай байна. Үүнд:

- компанийн нэр, бүртгэлийн дугаар;
- бүртгэсэн он, сар, өдөр;
- компанийн төрөл (хязгаарлагдмал, эсхүл хариуцлагын хязгааргүй алин болох, хэрэв хязгаарлагдмал хариуцлагатай бол хариуцлага нь хувьцаагаар, эсхүл батлан даалтын алинаар хязгаарлагдсан);
- хувийн компани, эсхүл нээлттэй компани алин болох;
- компанийг бүртгэсэн байгууллага нь Англи-Уэльс, Шотланд, Умард Ирландын алинд оршин буй.

Улсын бүртгэлийн байгууллага нь гэрчилгээг гарын үсэг, тамга тэмдэгтээр албан ёсоор баталгаажуулж олгоно. Уг бүртгэлийн гэрчилгээ нь компанийг энэхүү хуулийн шаардлагад нийцүүлэн байгуулсан бөгөөд албан ёсны хуулийн этгээд мөн болохыг гэрчилнэ.

Бүртгэсний дараах үр дагавар

Улсын бүртгэлд компанийг бүртгүүлснээс хойш дараах үр дагавар бий болно. Үүнд:

- үүсгэн байгуулах гэрээ байгуулсан гишүүд болон шинээр нэмж орсон бүх этгээд компанийн гишүүн буюу хувь нийлүүлэгчид болно;

- компанийн бүх хувь нийлүүлэгчид компанийн үйл ажиллагаанд оролцох эрх үүснэ;
- компанийн бүртгэл хариуцсан оффис буюу Бүртгэлийн компани компанийн үйл ажиллагаатай нягт уялдаатай ажиллаж эхэлнэ;
- хэрэв компани нь хувьцаагаар илэрхийлсэн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй бол хувь нийлүүлэгчид нь хувьцаа эзэмшигчид болох ба хувь нийлүүлэгчдийн гэрээгээр тохирсон хөрөнгө болон хувьцааг эзэмшинэ;
- бүртгэх байгууллагад мэдүүлсэн захирал, нарийн бичгийн дарга нарыг компанийг бүртгэснээс хойш томилогдсонд тооцно.

1.1.2.Компанийн бүртгэлийн практик тогтолцоо, бүртгэлийн процедур

Их Британи Улсад шинээр компани байгуулах, тэр тусмаа хаалттай ХК (Ltd) болон ХХК (LLC) байгуулах болон улсын бүртгэлд бүртгүүлэх ажиллагааг хурдан шуурхай болгоход дэмжлэг үзүүлэх зорилго бүхий маш олон анхан шатны бүртгэлийн компани (Registered office) үйл ажиллагаа явуулдаг. Эдгээр компаниуд нь компани байгуулах процессыг хялбаршуулах, уг асуудлаар эрх зүйн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх, мэдээллээр хангах, бүртгэлийн онлайн систем ажиллуулах, үүгээр дамжуулан компанийг Улсын бүртгэлийн байгууллага (Companies house)-д бүртгүүлэх ажиллагааг зохион байгуулах болон компани албан ёсоор бүртгэгдэж үйл ажиллагаа явуулж эхэлснээс хойш компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэл, өөрчлөлт болон хуульд заасан бусад бүртгэлийн ажиллагааг хариуцан гүйцэтгэнэ.

Учир нь Их Британи Улсын эрх зүйн систем нарийн төвөгтэй учраас компани байгуулагч этгээд баримт материалаа өөрөө бүрдүүлж бүртгүүлэхэд хуулийн зөвлөгөө авах, хуульч болон нягтлан бодогчийг тусгайлан хөлслөх, олон шат дамжлагатай захиргааны байгууллагын хүнд сурталтай тулгарах, зардал мөнгө их гарах зэрэг хүндрэлүүдтэй тулгардаг учраас бүртгэлийг хялбар болгох үүднээс он-лайн бүртгэлийн зөвлөх компаниуд болон бүртгэлийн сайтууд олноор ажилладаг онцлогтой байна.

Компани бүртгэх ажиллагаа маш хялбар, ямар ч шат дамжлагагүй хийгддэг бөгөөд компани байгуулахыг хүссэн этгээд ердөө 6-10 алхам бүхий ажиллагаа хийж онлайнаар компаниа бүртгүүлэх буюу компанийн бүртгэлийн мэдээлэлд өөрчлөлт оруулж болно. Эдгээр анхан шатны бүртгэх компаниудын жишээ болгож *Inform direct*⁷³, *Archers corporate services*⁷⁴ зэрэг бүртгэлийн сайт ажиллуулж буй компаниудын үйл ажиллагааны зарчмыг авч үзье. Бүртгэх оффис буюу Registered office-ийн үйл ажиллагааг Компанийн тухай (Companies Act, 2006) хуулиар зохицуулсан.

Inform direct онлайн бүртгэлийн системд хийгддэг ажилбарууд:

Компанийг *Inform direct* онлайн бүртгэлийн системийг ашиглан Компанийн бүртгэлийн газар (Companies house)-ын тавьсан шаардлагын дагуу маш хялбархан бүртгүүлж болно. Бүртгэлийн хураамж нь нийт £22. Компанийг бүртгүүлэхдээ дараах зүйлийг анхаарах ёстой. Үүнд:

1-р алхам. Компанийн хэлбэрийг тодорхойлж, бүртгүүлэх бэлтгэл хангах

Компани байгуулах хүсэлт гаргахаасаа өмнө компанийн хэлбэр, бизнесийн салбараа тодорхойлж, компанийг бүртгүүлэхэд шаардагдах хуульд заасан баримт материалуудыг Компанийн Улсын бүртгэлийн газар (Companies House)-ын шаардлагад нийцүүлэн бүрдүүлнэ.

2-р алхам. Компанийн нэр сонгох

Компанийн нэр үйл ажиллагаа явуулж буй бусад компанийн нэртэй давхцахгүй байх ба Компанийн бүртгэлийн газраас уг нэрийг сонгохыг зөвшөөрсөн зөвшөөрөл авна. Компани байгуулж буй этгээд уг сайтын "handy company name checker" цэснээс нэр сонгох, нэр давхацсан эсэхийг шалгах боломжтой.

3-р алхам. Компанийг бүртгүүлэхэд шаардагдах материал бүрдүүлэх

Хаалттай компанийг шинээр бүртгүүлэхдээ "new company registration checklist" цэст байршуулсан дараах материалыг бүрдүүлнэ. Үүнд:

- Компанийн нэрийг баталгаажуулж, эрх бүхий байгууллагаас зөвшөөрөл авах;
- Компанийн бүртгэлийн газрын "UK registered office address"-т компанийн албан ёсны хаяг, байршлыг бүртгүүлэх. Энэхүү бүртгэл нь олон нийтэд нээлттэй байдаг;
- Компанийн эрхлэх үйл ажиллагааны чиглэлийг тодорхойлж "SIC code" цэснээс сонголт хийх.

⁷³ www.informdirect.co.uk

⁷⁴ <http://archerscs.co.uk>

SIC код (Standard Industrial Classification code, SIC code) гэдэг нь Аж ахуйн үйл ажиллагааны нэр төрлийн албан ёсны ангиллын жагсаалт бөгөөд Companies House бүртгэлийн байгууллагаас албан ёсоор батлан гаргасан жагсаалт юм. Компани бүртгүүлэгч энэхүү жагсаалтаас нэг буюу хэд хэдэн үйл ажиллагааны кодыг сонгож эрхлэх үйл ажиллагааны ангилал, категорийг бүртгүүлнэ. Энэхүү жагсаалт нь олон нийтэд нээлттэй байдаг;

- Компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгө (share capital)-ийн талаарх мэдээллийг бүртгүүлнэ. Хаалттай хувьцаат компанийн хувьд дор хаяж 1 ширхэг хувьцааг заавал гаргасан байх ёстой;
- Компанийн захирал болон шаардлагатай бол компанийн нарийн бичгийн даргын мэдээллийг бүртгүүлэх. Захиралын албан тушаалд томилогдох хүн 16 наснаас дээш байх;
- Үүсгэн байгуулсан хувьцаа эзэмшигчийн талаарх мэдээлэл оруулах. Дор хаяж 1 хувьцаа эзэмшигчийг заавал бүртгүүлэх ба уг хувьцаа эзэмшигч нь компанийн захирал байж болно. Хэд хэдэн хувьцаа эзэмшигчидтэй бол тэдгээрийн талаарх суурь болон зарим тодотгох мэдээлэл, Тухайлбал, Нийгмийн даатгалын улсын бүртгэлийн дугаар (National Insurance number), нүдний өнгө, утасны дугаар, эхийн нөхөрт гарахаас өмнөх нэр (mother's maiden name), эцгийн нэр болон паспортын дугаар зэргийг бүртгүүлнэ. 2016 оны 06 сарын 30-ны өдрөөс эхлэн Их Британид их хэмжээний хяналтын багц хувьцаа эзэмшигч буюу компанийн нийт хувьцааны 25 хувиас дээш хувийг эзэмшигчдийн талаарх мэдээллийг тусгайлан оруулдаг болсон;
- Хамтын ажиллагааны гэрээ болон санамж бичгийг үндэслэн Компанийн дүрмийг батлах. Хамтын ажиллагааны санамж бичиг гэдэг нь талуудын хооронд хамтран ажиллах нөхцөлийг тодорхойлсон гэрээ байх ба үүсгэн байгуулагчид компанийн хувьцааг хэрхэн хуваарилан эзэмших, ямар эрх, үүрэгтэй болохыг тодорхойлно. Уг санамж бичгийг Бүртгэлийн байгууллагад гаргаж өгнө. Энэхүү баримт бичиг нь компанийн үйл ажиллагааны үндсэн дүрмийг тогтоох бөгөөд компанийн захирлууд хувьцаа эзэмшигчдийн эрх ашгийн үүднээс компанийн үйл ажиллагааг хэрхэн удирдан явуулах ёстойг тодорхойлно. Ихэнх компаниудын хувьд уг системийн “private company Model Articles” цэсэнд байршуулсан хамтын ажиллагааны гэрээний загварыг ашигладаг. Уг загвар гэрээнд хувьцаа эзэмшигчид болон гүйцэтгэх удирдлагын хооронд байгуулах гэрээний үндсэн нөхцөлийг тусгасан байх боловч хэрэв хувьцаа эзэмшигчдийн зүгээс өөр онцгой нөхцөлийг тусгахыг хүсвэл гэрээг өөрчлөн баталж болно. Энэхүү баримт бичгийг Inform Direct компанийн бүртгэлийн системийг ашиглан цахимаар илгээж болно. Энэхүү мэдээллийг “memorandum and articles of association” цэснээс үзэж болно. Нийтэд нээлттэй.

4-р алхам. Компанийг Улсын бүртгэлийн байгууллага (Companies house)-д бүртгүүлэх

Компани бүртгүүлэгч этгээд дээр дурдсан бүх материалыг бүрдүүлсний дараа Компанийн улсын бүртгэлийн байгууллагад мэдээллийг баталгаажуулахаар илгээнэ. Баримт, мэдээллийг илгээх 3 янзын сонголт байх ба сонголт бүрийн бүртгэлийн хураамж өөр өөр байна. Үүнд:

- “Inform Direct” зэрэг цахим систем ашиглан бүртгүүлсэн бол стандарт төлбөр нь £10 байна. Уг программ хангамжийн багцад нэмэлт үйлчилгээнүүд байх тул үндсэн төлбөр дээр бага зэрэг нэмэлт төлбөр төлнө.
- Компанийн бүртгэлийн байгууллага (Companies house)-ын өөрийн цахим хуудас дахь онлайн портал системийг ашиглан бүртгүүлж болно. Стандарт төлбөр £12.
- Цаасаар IN01 формыг бөглөн бүртгүүлж болно. Стандарт төлбөр £40. Энэ тохиолдолд Companies House-ийн вэб сайтаас бүртгэлийн маягуудыг татан авч бөглөн харьяа салбарт уг форм болон дагалдах баримт, материалуудыг хүргүүлэх ба ажлын 5 хоногийн дотор бүртгэл хийгдэнэ.

5-р алхам. Компанийг албан ёсоор бүртгэсэн зөвшөөрөл иртэл хүлээх

Хаалттай компани байгуулж буй этгээд Компанийн бүртгэлийн байгууллагаас холбогдох материалыг шалгаж, албан ёсоор бүртгэсэн батламж ирүүлтэл ямар нэгэн бизнесийн үйл ажиллагаа явуулахгүй хүлээнэ. Хэрэв Inform Direct мэтийн онлайн бүртгэлийн систем ашиглан бүртгүүлсэн бол хариу нь харьцангуй хурдан ирэх ба учир нь мэдээллийг Companies House-д илгээхээс өмнө сайтын зүгээс мэдээллийг урьдчилан сайтар шалгаж оруулдаг учраас хариу нь 6 минутын дотор ирдэг. Хэрэв цаасан хэлбэрээр материал бүрдүүлсэн бол шалгах, баталгаажуулах хугацаа нь харьцангуй удаан байна.

6-р алхам. Захирлуудын зөвлөлийг хуралдуулах

Компанийг бүртгэсэн тухай албан ёсны хариу ирмэгц компанийн захирлуудын зөвлөлийн анхдугаар хурлыг хуралдуулах ба уг хурлаар компанийн үйл ажиллагааг албан ёсоор явуулахтай холбоотой зарим асуудлыг авч хэлэлцэнэ. Уг хурлыг зохион байгуулах зааварчилгааг “what needs to be covered and template minutes of the first directors’ meeting” цэснээс үзэх боломжтой.

7-р алхам. Компанийн бүртгэлийн дэвтэр нээх (түүнд өөрчлөлт оруулах)

Хуулиар шинээр байгуулагдсан компани бүрт компанийн бүртгэлийн дэвтэр (company books) нээх

бөгөөд уг дэвтэрт дараах мэдээллийг бүртгэнэ. Үүнд:

- захирлуудын бүртгэл;
- захирлуудын оршин суугаа хаяг;
- нарийн бичгүүдийн бүртгэл;
- гишүүдийн бүртгэл (хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэл ч гэж нэрлэдэг);
- томоохон хяналтын багц хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэл;
- хувьцаа эзэмшигчдийн эзэмшиж буй хувьцааны хувь хэмжээний бүртгэл;
- хувьцааны шилжилт хөдөлгөөний бүртгэл;
- барьцаалсан болон данснаас хассан хувьцааны бүртгэл.

Энэхүү бүртгэлийг гараар хөтөлж болох боловч Inform Direct сүлжээний хувьд “electronic statutory registers” тусгайлсан цэс байх тул уг цэсийг ашиглан бүртгэл хийвэл харьцангуй хялбар.

8-р алхам. *Хувьцаа эзэмшигчдэд сертификат олгох*

Захирлуудын зөвлөлийн анхдугаар хурал дээр хувьцаа эзэмшигчдэд хувьцаа эзэмшигчийн гэрчилгээ гардуулна. Хэдийгээр хувьцаа эзэмшигчдийг бүртгэлийн дэвтэрт бүртгэх боловч ихэнх компаниуд хувьцаа эзэмшигчдэд гэрчилгээ олгодог, хувьцаа эзэмшигчдийн зүгээс энэхүү гэрчилгээг авах хүлээлт их байдаг. Хувьцаа эзэмшигчдийн гэрчилгээний загвар, гэрчилгээ олгохтой холбоотой мэдээллийг “requirements for valid share certificates” цэснээс үзэж болно.

9-р алхам. *Компанийг бүртгүүлэхтэй холбоотой бусад ажиллагаанууд*

- Банканд данс нээлгэх;
- HMRC татварын системд бүртгүүлэх “registering for VAT”;
- PAYE системд ажилтнуудыг бүртгүүлэх;
- Шаардлагатай бол цахим хуудас нээх;
- Эрхэлж буй үйл ажиллагаанд чухал шаардлагатай гэж үзвэл барааны тэмдэгтээ бүртгүүлэх.

1.1.3.Компанийг бүртгүүлэх үед гаргаж өгөх хувьцаа эзэмшигчдийн мэдээлэл

Компанийг бүртгүүлэх IN01 формыг бөглөхдөө хувьцаа эзэмшигчидтэй холбоотой дараах мэдээллийг гаргаж өгнө. Үүнд:

- овог, нэр;
- хаяг;
- эзэмшиж буй хувьцааны ангилал;
- ангилал тус бүрээр эзэмшиж буй хувьцааны тоо хэмжээ;
- хувьцааны нэрлэсэн үнэ болон илэрхийлж буй мөнгөн тэмдэгт.

Компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэлд орсон өөрчлөлт болон үүнтэй холбоотой дэлгэрэнгүй мэдээллийг Companies House бүртгэлийн байгууллагын **“confirmation statement”** цэсэнд бүртгүүлэх ба компанийг бүртгүүлснээс хойш одоогийн хувьцаа эзэмшигчид болон шинээр хувьцаа эзэмшсэн хүмүүсийн хаягийн өөрчлөлтийг бүртгүүлэх шаардлагагүй.

Компанийг улсын бүртгэлд бүртгүүлснээс хойш шинэ болон хуучин хувьцаа эзэмшигчдийн хаяг, түүнд орсон өөрчлөлтийг албан ёсоор шаардахгүй боловч 2016 оны 06 сарын 30-ны өдрөөс эхлэн компани хувьцаа эзэмшигчдийнхээ бүртгэлд орсон өөрчлөлт, түүнтэй холбоотой дэлгэрэнгүй мэдээллийг Компанийн бүртгэлийн газрын **“confirmation statement”** цэсэнд бүртгүүлж жилдээ нэг удаа бүртгэлээ шинэчлэх журам тогтоосон. Энэхүү бүртгэлийн мэдээлэл нь олон нийтэд нээлттэй байх ба компани татан буугдсан ч хамаагүй хүссэн хүн онлайнаар нэвтэрч уг мэдээллийг үзэх боломжтой. Хэрэв хувьцаа эзэмшигч өөрийнхөө мэдээллийг нууцлах нь чухал, мэдээллийг ил гаргах шаардлагагүй гэж үзэж байгаа бол өөрийнхөө өмнөөс нэрлэсэн хувьцаа эзэмшигчийг томилж болох ба энэ үйлчилгээг үзүүлж буй компанид төлбөр төлнө.

Компани нь хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэл **“register of shareholders”**-ийг хөтлөх ба уг бүртгэлд хувьцаа эзэмшигчдийн нэрс болон эзэмшиж буй хувьцааны талаарх мэдээлэл, түүнтэй холбоотой өөрчлөлтийг тогтмол бүртгэнэ. Нэг ёсондоо энэхүү бүртгэл нь компанийн одоогийн хувьцаа эзэмшигчдийн талаарх хамгийн үнэн зөв, албан ёсны тайлан мэдээ болох бөгөөд үүнийг үндэслэн (*prima facie evidence*) хувьцаа эзэмшигчдийн сертификат **“share certificate”**-ыг олгоно. Компанийн гишүүд, хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэлийг эрх бүхий

байгууллагаас шалгах, хяналт тавихад ямагт бэлэн байлгах ба компанийн захирлууд үүнд хяналт тавина.

Хувьцаа эзэмшигчдийн эрх, эрхээ хэрэгжүүлэх боломж нь эзэмшиж буй хувьцааны тоо хэмжээнээс шалтгаалах боловч тухайн хувьцааны ангилал, нэр төрөл, түүгээр олгогдож буй эрхээс ихээхэн хамааралтай байдаг. Компанийн хувьд маш олон төрөл, ангиллын хувьцаа гаргаж болдог. Эдгээр ангилал, төрөл бүхэн нь хувьцаа эзэмшигчдэд өөр өөр нөхцөл бүхий эрх олгоно, жишээ нь зарим ангиллын хувьцаа саналын давуу эрх олгож байхад зарим нь ногдол ашиг хүртэх, хөрөнгийн төлбөр хийх зэрэг давуу эрхүүдтэй байх жишээтэй.

Хувьцаа эзэмшигч нь хувь хүн (individual person) болон хамтран хувьцаа эзэмшигч **“joint shareholder”** байж болно. Жишээ нь, нэг гэр бүлийн гишүүд, эхнэр, нөхөр хувьцааг дундаа хамтран эзэмшиж болно.

1.2.АМЕРИКИЙН НЭГДСЭН УЛСЫН ТУРШЛАГА

1.2.1.Эрх зүйн орчин

Америкийн Нэгдсэн Улс (цаашид АНУ)-ын Калифорни мужид ХХК, ХК-ийг улсын бүртгэлд бүртгэхтэй холбоотой эрх зүйн харилцааг Калифорни мужийн Засаг захиргааны кодекс, Корпорацийн кодексоор зохицуулж байна.

Калифорни мужийн компанийн бүртгэл хариуцсан эрх бүхий байгууллага нь Мужийн Төрийн нарийн бичгийн даргын харьяаны Бизнес хөтөлбөрийн хэлтэс юм.

Калифорни мужид шинээр компани байгуулахад хуулиар батлагдсан маягтыг цахим хаягаар, эсхүл цаасан хэлбэрээр бөглөж Бизнес хөтөлбөрийн хэлтэст хүргүүлэх ба 14 хоногийн дотор компанийг бүртгэсэн тухай албан ёсны хариу ирснээр компани байгуулагдсанд тооцдог байна. Компанийн үүсгэн байгуулагч нь компанийн гэрчилгээ болон холбогдох материалын баталгаажсан хуулбараа авахыг хүсвэл цахим хаягаар болон биечлэн хүсэлт гаргах ба энэхүү хүсэлтийн дагуу Бизнес хөтөлбөрийн хэлтсээс компанийн гэрчилгээ, холбогдох материалыг хүсэлт гаргагчид шуудангаар илгээдэг. Цахим хаягаар дээрх үйлчилгээг үзүүлж байгаа нь хэрэглэгчдийн цаг, зардлыг хэмнэх, компанийн бүртгэл хариуцсан эрх бүхий байгууллагын ачааллыг багасгах зэрэг олон давуу талтай. Цахим бүртгэл, мэдээлэл хүлээн авах, хүргэх, мэдээлэл хайх журмыг Худалдааны нэгдсэн кодексоор зохицуулдаг байна.⁷⁵

1.2.2.ХХК болон ХК үүсгэн байгуулах үйл явц

Компани үүсгэн байгуулах болон өөрчлөлт оруулах тухай журмыг мужийн Корпорацийн кодексоор зохицуулсан ба энэ хуулийн 2.6 дугаар бүлгийн 17702 заалтад ХХК байгуулахад тавигдах шаардлага, хуулийн 1 дүгээр бүлгийн 200-213 дахь заалтад ХК-нд тавигдах шаардлагыг тус тус тусгасан байна. Эдгээр зохицуулалтын дагуу ХХК болон ХК байгуулахад:

1.Компанийн нэр сонгох

Мужийн Төрийн нарийн бичгийн даргын ажлын албаны цахим хуудас дахь бизнесийн нэрсийн жагсаалтаас (business name database) нэрээ сонгох ба нэр нь ардаа заавал ХХК, ХК гэсэн үгийг агуулсан байх ёстой юм. Компанийн нэр сонгож, захиалахад 10 ам.долларын төлбөр төлөх ба сонгосон нэр нь 60 хоног хуулиар хамгаалагдсан байдаг.

2.Итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч сонгох

Калифорни мужид үйл ажиллагаа явж буй компани нь итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчтэй байх ёстой ба итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч нь хувь хүн, эсхүл компани байж болно. Компанийн итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч нь тухайн компанийн үйл ажиллагааг хүлээн зөвшөөрч, түүнийг шүүхэд төлөөлөх болон хууль эрх зүйн үйлчилгээ үзүүлэх зорилготой юм. Итгэмжлэгдсэн төлөөлөгч нь Калифорни мужид бүртгэлтэй байх ба компани байгуулахад итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн нэр, хаягийг заавал бичих ёстой байдаг.

3.Компани бүртгүүлэх

⁷⁵ Калифорни мужийн Төрийн нарийн бичгийн даргын ажлын албаны цахим хуудас:
<http://bpd.cdn.sos.ca.gov>

Компани үүсгэн байгуулагч нь Калифорни мужийн хуулиар батлагдсан ХК үүсгэн байгуулах ARTS-GS, ARTS-CL маягт, ХХК үүсгэн байгуулах LLC-1 маягтыг бөглөнө. ХК үүсгэн байгуулах бүртгэлийн хураамж 100 ам.доллар, ХХК үүсгэн байгуулах бүртгэлийн хураамж 70 ам.доллар төлнө. ХХК үүсгэн байгуулах LLC-1 маягт нь:

- компанийн сонгосон нэр;
- компанийн үйл ажиллагаа явуулж буй албан ёсны хаяг;
- “итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн газар”-ын нэр, хаяг;
- компанийн удирдлагын хэлбэр;
- үйл ажиллагааны чиглэл;
- компанийн үүсгэн байгуулагч гишүүдийн нэр, гарын үсэг зэрэг мэдээллийг агуулсан байдаг бол ХК үүсгэн байгуулах arts-gs, arts-cl маягтад дээрх мэдээллээс гадна хувьцааны тоог тусгасан байх ёстой байдаг.

4.ТУЗ-ын хурал, Үйл ажиллагааны гэрээ

ХК нь байгуулагдсаны дараа ХК-ийн үүсгэн байгуулагч нь ТУЗ-ийн гишүүдийг томилох ба үүний дараа ТУЗ-ийн хурлыг хуралдуулдаг. ТУЗ-ын анхны хурлаар ХК-ийн дүрмээ батлахаас гадна харилцагч банкаа сонгох, санхүүгийн жилийн хугацааг товллох, хувьцааны эрхийн бичиг болон компанийн тамганы загварыг баталдаг.

Харин ХХК-ийн хувьд Корпорацийн кодексийн 2.6 дугаар бүлгийн 17701.10 заалтыг үндэслэн үүсгэн байгуулагчдын хооронд “Үйл ажиллагааны гэрээ” байгуулах ёстой ба энэхүү гэрээ нь компани шинээр үүсгэн байгуулахад шаардлагатай бичиг баримтад ордоггүй боловч компанийн үйл ажиллагаа, зохион байгуулалтын үндсэн баримт бичиг юм. Гэрээнд дараах зүйлсийг тусгасан байдаг:

- компанийн удирдлагын хэлбэр;
- компанийн удирдлага сонгох нөхцөл, аргачлал, түүний үүрэг, цалин;
- гишүүдийн тоо;
- гишүүдийн эрх, үүрэг;
- компанид хөрөнгө оруулалт шаардлагатай үед гишүүд хэрхэн мөнгө, эд хөрөнгө, үйлчилгээ бусад хөрөнгөөр хувь нэмэр оруулах тухай;
- гишүүдийн татварын мэдээлэл, нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайлан хүргэх талаар;
- гишүүдэд ашиг, алдагдлыг хэрхэн хуваарилах;
- компанийн удирдлага болон гишүүдийн хурлын журам, цаг, газар;
- гишүүдийн саналын эрх, оролцоо;
- гишүүдийн өмчлөлийн захиран зарцуулах эрх;
- гишүүдийн татгалзах эрх;
- гишүүний эрхийг дуусгавар болгох үндэслэл;
- шинэ гишүүн элсүүлэх журам;
- гишүүний эрхээ зарах, шилжүүлэх эрхийг хязгаарлах журам;
- компанийн үйл ажиллагаа үргэлжлэх болон татан буулгах хугацаа;
- компанийн үйл ажиллагааны журамд өөрчлөлт оруулах журам.

5. Бүртгэлийн мэдээлэл шинэчлэх

Компани нь анх бүртгүүлсэн мэдээлэлдээ өөрчлөлт оруулах бол өөрчлөлт оруулах хүсэлтээ тухай бүр цахим хаягаар, эсхүл цаасан хэлбэрээр Бизнес хөтөлбөрийн хэлтэст хүргүүлэх ба үүний дагуу компанийн бүртгэлийн мэдээлэлд өөрчлөлт орж бүртгэгддэг.

Тус мужид үйл ажиллагаа явуулж буй компани нь байгуулагдсанаас хойш 90 хоногийн дараа үүсгэн байгуулагдсан мэдээллээ шинэчлэн мэдүүлж үүнээс хойш 2 жил тутам мэдээллээ шинэчлэн мэдүүлэх үүрэгтэй.

1.2.3.Компанийн талаарх мэдээлэл авах боломж

Бизнес хөтөлбөрийн хэлтэст компанийн нэр, хаяг, удирдлагын хэлбэр, үүсгэн байгуулагчдын нэрс, үйл ажиллагааны чиглэл, компанийн эрх зүйн байдал, итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн газрын нэр, хаягаас гадна компанийн эрх зүйн байдлын талаарх мэдээлэл, эдгээрт гарсан өөрчлөлт, өөрчлөлт орсон огноо зэрэг мэдээллийг бүртгэж, хадгалдаг. Компанийн талаарх

ерөнхий мэдээллийг олон нийт үнэ төлбөргүй авах боломжтой бол дэлгэрэнгүй мэдээллийг хүсэлт гаргасан эрх бүхий этгээд төлбөртэй авах боломжтой байдаг.

Төлбөргүй мэдээлэл

Тус мужид үйл ажиллагаа явуулж буй компанийн талаарх ерөнхий мэдээлэл буюу компанийн нэр, хаяг, бүртгэлийн дугаар, компанийн эрх зүйн байдал, итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчийн газрын нэр, хаяг зэрэг ерөнхий мэдээллийг <https://businesssearch.sos.ca.gov> цахим хуудаснаас үнэ төлбөргүй олон нийт авах боломжтой. Мөн ХК-ийн нийтэд арилжаалагддаг хувьцааны талаарх мэдээллийг <https://businesssearch.sos.ca.gov> цахим хуудаснаас үнэ төлбөргүй авч болно.

Төлбөртэй мэдээлэл

Компани үүсгэн байгуулахад бүрдүүлсэн материалын хуулбар, гэрчилгээ, компанийн тайланг эрх бүхий этгээд төлбөртэй авдаг бөгөөд цахим хаягаар болон биечлэн авах боломжтой. Цахим хаягаар, эсхүл биечлэн мэдээлэл авах хүсэлт гаргахдаа шуудангийн хаягаа заавал бичих ёстой ба хүсэлт гаргасан мэдээллийг шуудангийн хаягаар илгээнэ. Хэрэв мэдээллээ зөвхөн өөрийн гарт авахыг хүсвэл нэмэлт төлбөр төлдөг байна.

Харин компанийн хувь эзэмшигч, саналын эрх, ажилчдын талаарх мэдээллийг Бизнес хөтөлбөрийн хэлтэст бүртгэж, хадгалдаггүй ба энэ талаарх мэдээллийг тухайн компанид хандаж авах боломжтой байдаг байна.

1.2.4.ХХК-ийн хувьцаа, түүнийг эзэмшигчдийн бүртгэл

Тус мужийн хуулиар ХХК-ийн хувьцааг саналын эрхтэй хувьцаа, шилжүүлэх эрхтэй хувьцаа гэж 2 төрлөөр тодорхойлсон байдаг. Корпорацийн кодексын 2.6 дугаар бүлгийн 17701.02 дугаарт заасны дагуу:

–“Membership interest” буюу саналын эрхтэй хувьцаа нь компанийн үйл ажиллагаанд санал өгөх, компанийн талаарх мэдээлэл авах, өөрийн өмчлөлөө шилжүүлэх эрх бүхий саналын эрхтэй хувьцаа юм.

–“Transferable interest” буюу саналын эрхгүй хувьцаа нь зөвхөн өмчлөх, өмчлөх эрхээ шилжүүлэх боломжтой хувьцаа юм.

ХХК-ийн хувьцаа, түүнийг эзэмшигчдийн бүртгэлийг Корпорацийн кодексын 2.6 дугаар бүлгийн 17701.10 дугаар заалтыг үндэслэн үүсгэн байгуулагчдын хооронд байгуулсан “Үйл ажиллагааны гэрээ”-ээр зохицуулдаг ба энэхүү гэрээний дагуу компани өөрөө хувьцаа эзэмшигчдэд тэдний хувьцаа эзэмших эрхийг нотолсон гэрчилгээ олгож, гэрчилгээний бүртгэлийг тусгай дэвтэрт хөтөлж, бүртгэлийн өөрчлөлтийг тухай бүр тэмдэглэдэг байна. Энэ тохиолдолд ХХК-ийн хувьцаа, түүний эзэмшигчдийн талаарх бүртгэлийн мэдээлэл тухайн компанид хадгалагддаг.

ХХК-ийн хувьцаа, түүний эзэмшигчдийн талаарх мэдээлэл, өөрчлөлтийг тухайн компанийн санхүүгийн тайлан, татварын тайлангаар дамжуулан хянадаг ба учир нь ХХК нь Холбооны улсын орлогын албан татвар төлдөггүй харин хувь эзэмшигч тус бүр орлого, ногдол ашгийн хэмжээгээрээ татвар төлдөг. Иймд компани нь хувьцаа, түүнийг эзэмшигчдийн бүртгэл, өөрчлөлтийг үнэн зөв хөтлөх үүрэгтэй бөгөөд хараат бус аудитын байгууллагаас тухайн компанид аудит хийх хугацаанд энэхүү бүртгэлтэй танилцах эрхтэй байдаг.

1.3.ОРОСЫН ХОЛБООНЫ УЛСЫН ТУРШЛАГА

1.3.1.Эрх зүйн орчин

Оросын Холбооны Улс (цаашид ОХУ)-д ХХК, ХК-ийг улсын бүртгэлд бүртгэхтэй холбоотой харилцааг Иргэний хууль⁷⁶, Хувьцаат компанийн тухай⁷⁷, Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай⁷⁸, Хуулийн этгээд, хувиараа бизнес эрхлэгчдийн улсын бүртгэлийн тухай

а_____

⁷⁶ Гражданский кодекс Российской Федерации от 30.11.1994 N 51-ФЗ (ред. от 07.02.2017).

⁷⁷ ФЗ Об акционерных обществах от 26.12.1995 N 208-ФЗ (ред. от 03.07.2016).

⁷⁸ ФЗ Об обществах с ограниченной ответственностью от 08.02.1998 N 14-ФЗ (ред. от 03.07.2016).

(цаашид Улсын бүртгэлийн тухай) хуулиар⁷⁹ зохицуулдаг.

ХХК, ХК нь Улсын бүртгэлийн тухай хуульд заасан журмын дагуу улсын нэгдсэн бүртгэлд заавал бүртгүүлэх ба ийнхүү бүртгүүлснээр ХХК, ХК нь байгуулагдсанд тооцно.⁸⁰

Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийг ОХУ-ын Засгийн газраас эрх олгосны дагуу⁸¹ Сангийн яамны харьяа Холбооны татварын алба (цаашид ХТА) хэрэгжүүлнэ⁸².

1.3.2.Компанийн улсын бүртгэлийн процедур

Шинээр байгуулагдах хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэх үйл явцыг дараах хүснэгтээр харуулав.

ХХК, ХК-ийг улсын бүртгэлийн үйл явц

Бүртгүүлэхэд шаардах баримт бичиг (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйл)	<ul style="list-style-type: none"> • өргөдөл:<ul style="list-style-type: none"> - “Шинээр байгуулсан хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэх тухай өргөдөл”-ийн Р-11001 маягтыг ХТА-ны даргын 2012 оны 01 дүгээр сарын 25-ны тушаалын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан⁸³; • улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт:<ul style="list-style-type: none"> - Татварын тухай хуулийн⁸⁴ 333.33 дахь хэсэгт заасны дагуу 4.000 рубль. • үүсгэн байгуулсан тухай шийдвэр:<ul style="list-style-type: none"> - шийдвэр нь хурлын тэмдэглэл, гэрээ, эсхүл хуульд заасан бусад баримт бичиг; • үүсгэн байгуулах баримт бичиг⁸⁵ (2 хувь):<ul style="list-style-type: none"> - ХХК, ХК-ийн үүсгэн байгуулагчдын баталсан дүрэм;
Бүртгүүлэх газар (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 8.1 дэх хэсэг)	<ul style="list-style-type: none"> • хуулийн этгээдийн байнгын ажиллагаатай захиргаа оршин байгаа газар; • хэрэв байнгын ажиллагаатай захиргаа байхгүй бол тухайн хуулийн этгээдийг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх эрх бүхий байгууллага, эсхүл этгээдийн оршин байгаа газар.
Баримт бичиг өгөх хэлбэр (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйл)	<ul style="list-style-type: none"> • өргөдөл гаргагч өөрийн биеэр:<ul style="list-style-type: none"> - бүртгүүлэхэд шаардах баримт бичиг, биеийн байцаалтын хамт ХТА, эсхүл төрийн болон орон нутгийн үйлчилгээний төвлөрсөн цэг (цаашид төрийн үйлчилгээний төв цэг)-т бүртгүүлж болно; • баталгаат шуудангаар:<ul style="list-style-type: none"> - өргөдөл гаргагчийн гарын үсгийг нотариатаар гэрчлүүлсэн байна; • цахим сүлжээгээр:<ul style="list-style-type: none"> - цахим гарын үсгээр баталгаажуулсан байна; • өргөдөл гаргагчийн төлөөлөгчөөр дамжуулан:<ul style="list-style-type: none"> - ХТА, эсхүл төрийн үйлчилгээний төв цэгт; - итгэмжлэл болон баримт бичиг, эсхүл баримт бичгийн хуулбарыг нотариатаар гэрчлүүлсэн байна; • нотариатаар дамжуулан (өргөдөл гаргагчийн хүсэлтээр); • баримт бичгийг цахим хэлбэрээр өгөхдөө цахим гарын үсгээр баталгаажуулсан байна.

⁷⁹ ФЗ О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей от 08.08.2001 N 129-ФЗ (последняя редакция).

⁸⁰ Иргэний хуулийн 48.2, 51.1 дэх хэсэг.

⁸¹ Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 2 дугаар зүйл.

⁸² Засгийн газрын “Холбооны татварын албаны дүрэм батлах тухай” 2004.09.30-ны өдрийн 506 дугаар тогтоолын 1 дүгээр хавсралт: Холбооны татварын албаны дүрмийн 1, 2 дугаар зүйл.

⁸³ Приказ ФНС России “Об утверждении форм и требований к оформлению документов, представляемых в регистрирующий орган при государственной регистрации юридических лиц, индивидуальных предпринимателей и крестьянских (фермерских) хозяйств” от 25.01.2012 N ММВ-7-6/25@ (ред. от 25.05.2016).

⁸⁴ Налоговый кодекс Российской Федерации (часть вторая) от 05.08.2000 N 117-ФЗ (ред. от 28.12.2016).

⁸⁵ Компанийн дүрэм бол түүний үүсгэн байгуулах баримт бичиг болно. Эх сурвалж: ХК - Иргэний хуулийн 98.3, ХК-ийн тухай хуулийн 11.1 дэх хэсэг. ХХК - Иргэний хуулийн 89.3, ХХК-ийн тухай хуулийн 12.1 дэх хэсэг.

Бүртгэх хугацаа (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 13.3 дахь хэсэг)	<ul style="list-style-type: none"> Өргөдөл гаргагч өргөдөл, бусад баримт бичгийг хүлээлгэн өгсөн өдрөөс хойш ажлын 3 хоногийн дотор улсын бүртгэлийг хэрэгжүүлнэ. Жич: 2016 оноос өмнө бүртгэлийн хугацаа ажлын 5 хоног байсан.
Мэдээллийг шалгах (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 9.4.2 дахь хэсэг)	<ul style="list-style-type: none"> Шаардлага гарвал улсын байцаагч баримт бичгийг шалгах, тайлбар болон магадлагаа авах, үзлэг хийх, шинжээчдээр дүгнэлт гаргуулах эрхтэй.
Улсын бүртгэлийн шийдвэр (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйл)	<p>Шинээр байгуулсан хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгэсэн бол ХТА-аас дараах баримт бичгийг хүлээлгэн өгнө. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> ХТА-ны тэмдэглэгээ хийсэн компанийн дүрмийн 1 хувь; улсын бүртгэлийн нэгдсэн санд бүртгэсэн тухай гэрчилгээ: <ul style="list-style-type: none"> “Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн нэгдсэн санд бүртгэсэн тухай гэрчилгээ”-ний N P50007 маягтыг ХТА-ны даргын 2016 оны 09 дүгээр сарын 12-ны тушаалын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан⁸⁶.
Бүртгэхээс татгалзах (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйл)	<ul style="list-style-type: none"> Улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзах тохиолдлууд: <ul style="list-style-type: none"> улсын бүртгэлд бүртгүүлэхээр ирүүлсэн баримт бичгийн бүрдэл дутуу; үүсгэн байгуулах баримт бичиг хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй (энэ тохиолдолд ХТА үүсгэн байгуулах баримт бичгийг дутуу өгсөнд тооцно); буруу бүртгэлийн байгууллагад бичиг баримтыг хүргүүлэх; хуулийн этгээдийн нэр нь хуульд заасан журамд нийцээгүй; ирүүлсэн баримт бичиг хуульд заасан шаардлагыг хангаагүй. Хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзсан шийдвэрийг ажлын 3 хоногт гаргана. Хуулийн этгээдийг улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзсан шийдвэрийг өргөдөл гаргагчийн цахим шуданд илгээнэ.
Бүртгүүлэхтэй холбоотой бусад ажиллагаа (Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйл)	<ul style="list-style-type: none"> Банканд данс нээлгэх: <ul style="list-style-type: none"> тооцооны данс нээлгэх журам, шаардах баримт бичгийн жагсаалтыг Оросын банкны “Банкны данс, хадгаламжийн данс, барьцаа данс нээх, хаах тухай” зааврын⁸⁷ дагуу хэрэгжүүлнэ. ОХУ-ын Тэтгэвэрийн сан (ТС), Нийгмийн даатгалын сан (НДС), Эрүүл мэндийн заавал даатгалын сан (ЭМЗДС), Статистикийн албанд бүртгүүлэх: <ul style="list-style-type: none"> ХТА-наас ТС, НДС-гийн орон нутгийн салбарт мэдээлэл хүргүүлсэн өдрөөс хойш ажлын 3 хоногт бүртгэнэ; даатгуулагч нь НДС-д бүртгүүлснээр үйлдвэрлэлийн гэнэтийн ослын, мэргэжлийн өвчний, түр хугацаагаар хөдөлмөрийн чадвар алдсаны болон хүүхэд төрүүлсний нийгмийн заавал даатгалын бүртгэл нэгэн зэрэг хэрэгжинэ; хуулийн этгээд нь ХТА-нд бүртгэгдснээр ЭМЗДС-д даатгуулагчаар нэгэн зэрэг бүртгэгдэнэ; ХТА-наас Статистикийн албаны орон нутгийн салбарт мэдээлэл хүргүүлэн статистикийн бүртгэлийн дугаар авснаар бүртгэгдсэнд тооцно; ТС, НДС, ЭМЗДС, Статистикийн албанд бүртгүүлсэн тухай баримт бичиг олгох: <ul style="list-style-type: none"> ТС, НДС, ЭМЗНДС-гийн орон нутгийн салбарууд нь даатгагчаар бүртгэсэн тухай баримтыг баталгаат гарын үсгээр баталгаажуулан

⁸⁶ Приказ ФНС России “Об утверждении формы и содержания документа, подтверждающего факт внесения записи в Единый государственный реестр Юридических лиц или единый государственный реестр индивидуальных предпринимателей, признании утратившими силу отдельных приказов и отдельных положений приказов Федеральной налоговой службы” от 12.09.2016 N ММВ-7-14/481@. Приложение N 1.

⁸⁷ Инструкцией Банка России “Об открытии и закрытии банковских счетов, счетов по вкладам (депозитам), депозитных счетов” от 30.05.2014 N 153-И.

цахим хэлбэрээр улсын нэгдсэн бүртгэлийн санд бүртгэгдсэн хуулийн этгээдийн цахим хаяг руу илгээнэ;

- статистикийн бүртгэлийн дугаарыг Статистикийн албаны цахим сүлжээ, эсхүл тус албаны орон нутгийн салбарт илгээнэ.

1.3.3. Улсын бүртгэлийн нэгдсэн санд бүртгэгддэг мэдээлэл

Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1 дэх хэсэгт зааснаар улсын бүртгэлийн мэдээллийн нэгдмэл болон харьцуулахуйц байх шаардлагын дагуу бүртгэл хөтлөх нэгдмэл зарчим, арга зүй болон хэлбэр тодорхойлогдоно.

Бүртгэлийн мэдээлэл, баримт бичиг

Хуулийн этгээдийн улсын нэгдсэн бүртгэлийн сан (цаашид Нэгдсэн бүртгэлийн сан)-д дор дурдсан агуулгатай мэдээлэл, баримт бичгийг оруулна.⁸⁸ Үүнд:

- хуулийн этгээдийн бүрэн нэр (хэрэв байгаа бол товчилсон нэр);
- хуулийн этгээдийн төрөл, хэлбэр;
- хуулийн этгээдийн оршин байгаа газрын хаяг, цахим шуудангийн хаяг;
- оршин байгаа газраа өөрчилсөн тухай хуулийн этгээдийн шийдвэрийн мэдээлэл;
- хуулийн этгээдийг шинээр байгуулсан, эсхүл өөрчлөн байгуулсан тухай;
- хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулагчийн тухай,
  - **ХХК-ийн хувьд** компани, түүний хувьцаа эзэмшигчдийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хувьцааны хэмжээ, нэрлэсэн үнэ, хувьцаагаа барьцаанд шилжүүлсэн тухай, өв залгамжлалаар хувьцаа эзэмших этгээдийн тухай,
  - **ХК-ийн хувьд** хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэл хөтлөх этгээдийн тухай;
- хуулийн этгээдийн үүсгэн байгуулах баримт бичиг;
- үүсгэн байгуулах баримт бичигт заасан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ;
- хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ өөрчлөгдөх гэж байгаа, хэмжээ өөрчлөгдсөн тухай;
- үүсгэн байгуулах баримт бичигт өөрчлөлт орсныг бүртгэсэн огноо;
- хуулийн этгээдийн эрх залгамжлалын тухай;
- хуулийн этгээдийн цорын ганц гүйцэтгэх удирдлагыг томилох, эсхүл бүрэн эрх дуусгавар болсон тухай;
- хуулийн этгээдийг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн мэдээлэл, албан тушаал, татвар төлөгчийн бүртгэлийн дугаар;
- компанийн гишүүдийн эрх мэдлийг тогтоосон компанийн гэрээний мэдээлэл;
- хувьцаа хязгаарлах, хасах нөхцөлийг заасан компанийн гэрээний мэдээлэл;
- хуулийн этгээдийн лицензийн тухай;
- хуулийн этгээдийн салбар, төлөөлөгчийн газрын тухай;
- ОХУ-ын эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилалын дугаар;
- татвар төлөгчийн хувийн дугаар, хуулийн этгээдийг ХТА-нд бүртгэсэн огноо;
- даатгуулагчийн ТС, НДС-гийн бүртгэлийн дугаар, бүртгэсэн огноо;
- хуулийн этгээд өөрчлөн байгуулагдаж байгаа, эсхүл татан буулгаж байгаа тухай;
- хуулийн этгээдийг татан буулгасан үндэслэл;
- хуулийн этгээдийг Нэгдсэн бүртгэлийн сангаас хасаж байгаа тухай ХТА-ны шийдвэр, хуулийн этгээдийн татан буусан тухай;
- тайлант хугацаанд ХХК, эсхүл ХК-ийн хэлбэрээр ажилласан хуулийн этгээдийн цэвэр активын үнийн тухай;
- хуулийн дагуу хэвлэл мэдээллийн хэрэгслэлээр мэдээлэх үүрэгтэй санхүүгийн болон нягтлан бодох бүртгэлийн зарим мэдээлэл;
- хөрөнгийн багцыг нь хувьчлах замаар зарсан, эсхүл нээлттэй ХК-ийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөд нийлүүлсэн нэгдмэл ААН-ийн үйл ажиллагаа дууссан тухай;
- хуулийн этгээдийн хөдлөх хөрөнгийг барьцаанд тавьсан тухай;
- дампуурлын тухай хууль тогтоомжид заасан хангалттай хөрөнгөгүй болсон тухай.

⁸⁸ Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 5.1, 7¹.7 дахь хэсэг.

Мэдээлэл авах боломж

Нэгдсэн бүртгэлийн сангийн хуулиар хориглосноос бусад мэдээлэл, баримт бичиг нийтэд нээлттэй байхаар Иргэний хуулийн 51 дүгээр зүйлийн 51.2 дахь хэсэгт заасныг Улсын бүртгэлийн тухай хуулиар нарийвчлан зохицуулсан байна.

Нэгдсэн бүртгэлийн сангийн зарим мэдээллийг ХТА-ны албан ёсны цахим хуудсанд байршуулах ба хуулиар эрх олгосны дагуу⁸⁹ Сангийн сайдын 2013 оны 115 дугаар тушаалын⁹⁰ хавсралтаар ХТА-ны албан ёсны цахим сүлжээнд байршуулах мэдээллийн агуулгыг баталсан. Үүнд:

- бүрэн нэр (хэрэв байгаа бол товчилсон нэр);
- оршин байгаа газрын хаяг;
- улсын бүртгэлийн үндсэн дугаар, улсын бүртгэлд бүртгэсэн огноо, газар;
- байгуулсан хэлбэр (шинээр, эсхүл өөрчлөн байгуулсан);
- үүсгэн байгуулагчийн тухай;
- эрх залгамжлалын тухай;
- үүсгэн байгуулах баримт бичигт өөрчлөлт орсныг бүртгэсэн огноо;
- хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа зогссон хэлбэр (өөрчлөн байгуулах замаар, татан буулгасан болон бусад);
- өөрчлөн байгуулагдаж байгаа тухай;
- үүсгэн байгуулах баримт бичигт заасан хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ;
- хуулийн этгээдийг итгэмжлэлгүйгээр төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн тухай;
- лицензийн тухай;
- салбар, төлөөлөгчийн газрын тухай;
- татвар төлөгчийн хувийн дугаар, ХТА-нд бүртгэсэн огноо;
- ОХУ-ын эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын ангилалын дугаар;
- даатгуулагчийн ТС, НДС-гийн бүртгэлийн дугаар, бүртгэсэн огноо;
- хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ өөрчлөгдөж байгаа тухай;
- хуулийн этгээдийн баримт бичгийг хадгалж байгаа газар.

Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн дугаар, бүртгэсэн огноо, түүний мэдээлэл, баримт бичгийн хуулбарыг төрийн байгууллага, улсын төсвийн бус сан, нутгийн өөрөө удирдах байгууллага, шүүхэд Засгийн газрын баталсан журмын дагуу үнэ төлбөргүй гаргаж өгнө⁹¹.

ХТА нь Нэгдсэн бүртгэлийн санд байгаа тодорхой хуулийн этгээдийн хувийн мэдээлэл авахыг хүссэн ямар ч этгээдэд мэдээлэл, баримт бичгийн хуулбарыг төлбөртэй гаргаж өгөх⁹² ба төлбөрийн хэмжээг Засгийн газар тогтооно⁹³.

1.3.4.ХХК-ийн хувьцааны бүртгэл

ОХУ-д ХХК-ийн хувьцааг бүртгэхтэй холбоотой харилцааг Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай⁹⁴, Улсын бүртгэлийн тухай хуулиар⁹⁵ зохицуулна.

Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 11.5 дахь хэсгийн дагуу ХХК-ийн үүсгэн байгуулагчид компани үүсгэн байгуулсан тухай гэрээг бичгээр

⁸⁹Бүртгэлийн тухай хуулийн 6.8 дахь хэсэг.

⁹⁰Приказ Минфина России "Об утверждении состава сведений о государственной регистрации юридического лица, крестьянского (фермерского) хозяйства, физического лица в качестве индивидуального предпринимателя, подлежащих размещению на официальном сайте Федеральной налоговой службы в сети Интернет, и порядка их размещения" от 05.12.2013 N 115н.

⁹¹Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 6.1, 7.2 дахь хэсэг.

⁹²Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 6.6, 7.1 дэх хэсэг.

⁹³Постановление Правительства РФ "О размере платы за предоставление содержащихся в Едином государственном реестре юридических лиц и Едином государственном реестре индивидуальных предпринимателей сведений и документов и признании утратившими силу некоторых актов Правительства Российской Федерации" от 19.05.2014 N 462 (ред. от 06.08.2015).

⁹⁴ФЗ Об обществах с ограниченной ответственностью (с изм. и доп., вступ. в силу с 01.01.2017) от 08.02.1998 N 14-ФЗ (ред. от 03.07.2016).

⁹⁵ФЗ О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей от 08.08.2001 N 129-ФЗ (последняя редакция).

байгуулна. Уг **компани үүсгэн байгуулсан тухай гэрээнд** үүсгэн байгуулагч нарын компани байгуулахдаа хамтран хэрэгжүүлэх журам, компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээ, компанийн **үүсгэн байгуулагч тус бүрийн эзэмшиж байгаа хувьцааны хэмжээ, нэрлэсэн үнэ**, эзэмшиж байгаа хувьцааны төлбөр төлөх журам, хугацаа болон төлбөрийн хэмжээг тусгана.

Шинээр байгуулсан ХХК-ийг улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд шаардах баримт бичгийн жагсаалт, улсын бүртгэлийн ажиллагааны талаар судалгааны эхний хэсэгт тодорхой өгүүлсэн байгааг үзнэ үү.

ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигч бүрийн эзэмшиж байгаа хувьцааны хэмжээ, нэрлэсэн үнийн талаарх мэдээллийг Хуулийн этгээдийн улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлэх ёстой. Энэ тохиолдолд ХХК үүсгэн байгуулах үеийн компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн хувьцааны нэрлэсэн үнийн талаарх мэдээллийг компанийн үүсгэн байгуулах гэрээний заалтыг үндэслэх ба хэрэв эдгээр хувьцааны төлбөр заасан журмын дагуу бүрэн төлөгдөөгүй бол компанийн цорын ганц үүсгэн байгуулагчийн шийдвэрийг үндэслэнэ.⁹⁶

ХХК-ийн хувьцааг хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөс хасах гэрээг нотариатаар заавал гэрчлүүлнэ. Ийнхүү гэрчлүүлэхдээ нотариатын хэлбэрийг мөрдөөгүй бол гэрээг хүчин төгөлдөр бус гэж үзэн ХТА бүртгэхээс татгалзах тухай Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.11 дэх хэсэгт заасан байна.

1.3.5.Холбооны татварын албаны бүтэц, чиг үүрэг

ОХУ-д компанийн бүртгэл, ХХК-ийн хувьцаа, түүний эзэмшигчдийн бүртгэлийг ХТА-ны Татвар төлөгчдийг бүртгэх газар хэрэгжүүлнэ.

Засгийн газрын “Холбооны татварын албаны дүрэм батлах тухай” 2004 оны 506 дугаар тогтоолоор⁹⁷ ХТА нь 10 хүртэлх орлогч даргатай, үйл ажиллагааны үндсэн салбар чиглэлээр 27 хүртэлх газартай байхыг зөвшөөрсөн.

Одоогийн байдлаар ХТА-ны даргын тушаалын дагуу тус албаны Ерөнхий удирдах газар нь 10 орлогч дарга, 21 газартайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Мөн нийт ОХУ-ын нутаг дэвсгэрт Бүс нутаг хоорондын хяналтын газар (цаашид БНХХГ)-ууд ажиллаж байна. Үүнд:

- Холбооны тойргийн БНХХГ:
  - Төв холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Баруун-Хойд холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Өмнөд холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Ижил мөрний холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Уралын холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Сибирийн холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Алс Дорнодын холбооны тойргийн БНХХГ;
  - Хойд Кавказын холбооны тойргийн БНХХГ;
- Томоохон татвар төлөгчид (цаашид ТТТ)-ийг хариуцсан БНХХГ:
  - №1-9;
- Төвлөрсөн мэдээлэл боловсруулалт (цаашид ТМБ) эрхэлсэн БНХХГ;
- Албан татварын үнийн тооцоолол эрхэлсэн БНХХГ;
- Шуурхай хяналт эрхэлсэн БНХХГ.

ХТА нь дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

- татварын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;
- татвар, төлбөрийн тооцоог зөв, бүрэн гаргасан эсэх, тэдгээр нь зохих төсөвт цагтаа орсон эсэхэд хяналт тавих;
- этилийн спирт, спиртийн агууламжтай бүтээгдэхүүн, согтууруулах ундаа болон тамхины үйлдвэрлэл, эргэлтийг хянах;

а

⁹⁶ Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай хуулийн 11.8 дахь хэсэг.

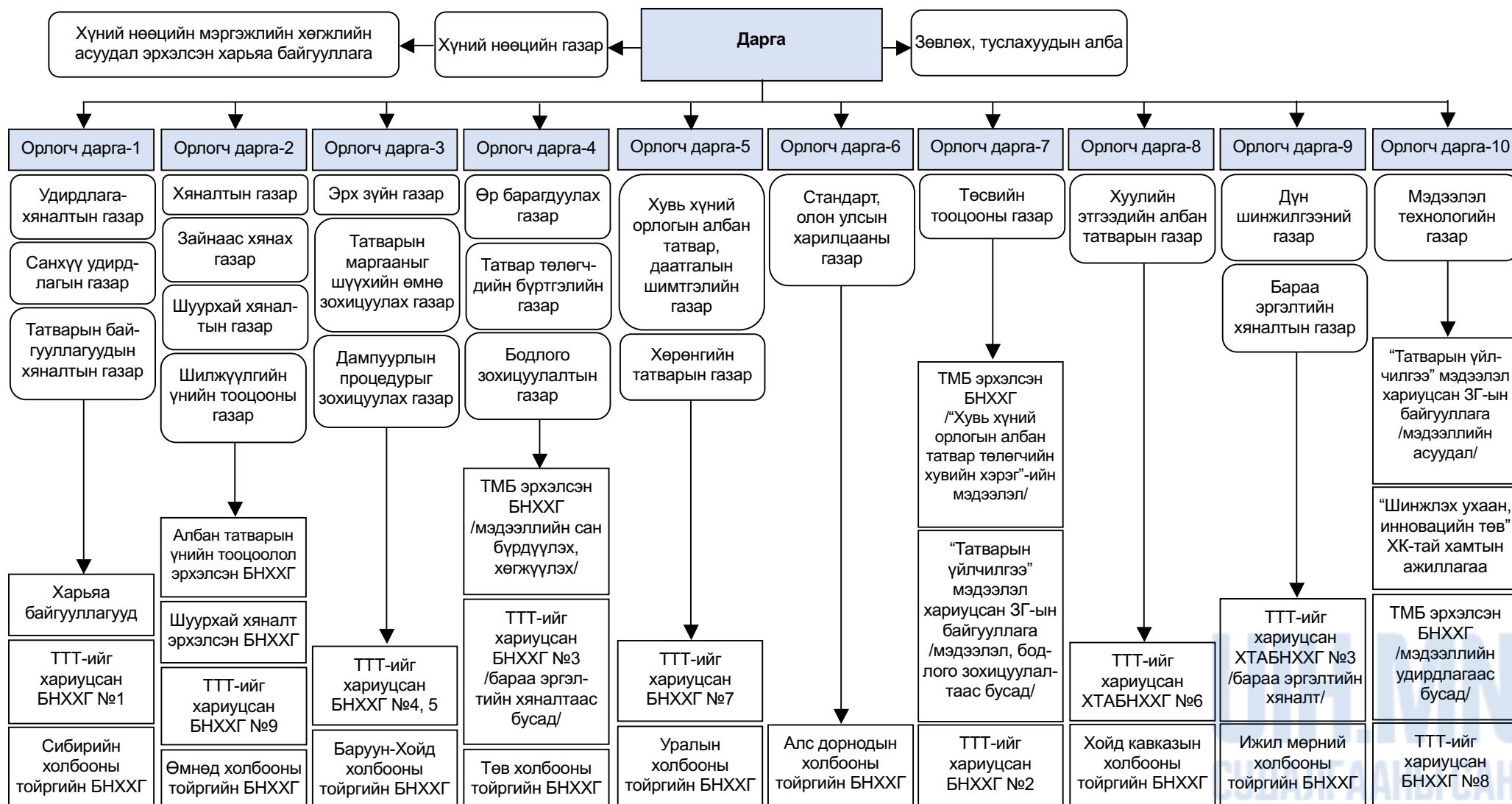
⁹⁷ Постановление Правительства РФ “Об утверждении Положения о Федеральной налоговой службе” от 30.09.2004 N 506 (ред. от 12.11.2016).

- өөрийн чиг үүрэгт хамаарах валютын хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах;
- татвар төлөгчдөд татварын хууль тогтоомжийн талаар мэдээлэл өгөх;
- хуулийн этгээд, хувиараа бизнес эрхлэгч нарыг улсын бүртгэлд бүртгэх;
- дамбуурлын хэрэг, түүний үйл явцад төлөөллийг хангах.

Ерөнхий удирдах газрын 21 газар болон БНХХГ-уудын зохион байгуулалтыг дараах хүснэгтээр харуулав:

Зураг. ХТА-ны ерөнхий удирдах газрын бүтэц, зохион байгуулалт⁹⁸

⁹⁸ www.nalog.ru/html/sites/www.new.nalog.ru/docs/about_fts/ca-structure170217.pdf

ХОЁР. КОМПАНИЙН ХУВЬЦААГ БАРЬЦААЛАХ, ХУВЬЦААГААР ГЭРЧЛЭГДСЭН ӨМЧЛӨХ ЭРХИЙГ ШИЛЖҮҮЛЭХ

2.1 ИХ БРИТАНИ УЛСЫН ТУРШЛАГА

2.1.1 Хувьцаа барьцаалах

Үнэт цаас барьцаалах (pledge securities)⁹⁹ гэдэг нь үнэт цаасыг хөрөнгийн барьцаа болгон шилжүүлэх хэлцэл бөгөөд зээлдэгч буюу барьцаа гаргагч (pledgor)-аас зээлдүүлэгч буюу барьцаа авагч (pledgee)-д зээлийн төлбөрийг гүйцэтгэх үүргийн барьцаа болгон хөдлөх хөрөнгө буюу үнэт цаасыг шилжүүлэх ажиллагаа юм. Барьцаа авагч нь зээл бүрэн төлөгдөлт, эсхүл төлж барагдуулаагүйгээс үүдэн ажиллагаа хийгдэх хүртэл барьцаалсан үнэт цаасны нэрлэсэн эзэмшигч байх бөгөөд зээлдэгч дампуурах буюу төлбөрийн чадваргүй болсон тохиолдолд барьцаа хөрөнгийг худалдан борлуулах эрхтэй болдог. Тэр хүртэл зээлдүүлэгч уг барьцаа хөрөнгийг зээлийг эргэн төлүүлэх, эсхүл эргэн төлөгдөөгүйгээс үүдэн ажиллагаа хийгдэх барьцаа буюу баталгаа хэлбэрээр хадгална. Зээлийн хөдлөх хөрөнгийн барьцааны талаарх Шотландын хууль тогтоомжийн зохицуулалт нь энэхүү зарчимд суурилсан байдаг. Энэ зарчим нь ерөнхийдөө олон нийтийн сайн мэддэг ломбард (pawn shop)-ын зарчимтай ижил бөгөөд зээл хүсэгч ломбарднаас зээл авахдаа хувийн хөрөнгөө барьцаалж, эргүүлэн төлөх чадваргүй болоход хүрвэл ломбард барьцаа хөрөнгийг худалдан борлуулдаг зарчимтай ижил юм. (Collins Dictionary of Law © W.J. Stewart, 2006)

Хувьцаа барьцаалах (pledge share)¹⁰⁰ - гэдэг нь компани үүсгэн байгуулсан хувьцаа эзэмшигчид компанийн эргэлтийн хөрөнгийн дутууг нөхөх, хувийн хэрэгцээнд ашиглах болон хөрөнгө оруулалтын зорилгоор өөрийн эзэмшлийн хувьцаагаа барьцаалан зээл авч болно. Түүнчлэн хувьцаа эзэмшигчийн зүгээс компанийн үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор хувьцаагаа барьцаалах тохиолдол гардаг. Хувьцаа барьцаалахад баримталдаг гол зарчим бол хувьцааг барьцаалах хугацаанд хувьцаа эзэмшигчийн өмчлөх эрхийг хадгалах явдал. Барьцаалсан хувьцааны хувьд зах зээл дээрх үнэ ханш нь тогтмол хэлбэлзэж байдаг учраас барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ нь ч мөн дагаж хэлбэлздэг. Өөрөөр хэлбэл, барьцаанд байгаа хувьцааны үнэ ханш тодорхой түвшнээс доош орвол “маржийн зөрүү” (margin call) үүснэ. Энэ тохиолдолд барьцаа гаргагчийн зүгээс барьцааны хөрөнгийн үнэлгээний зөрүүг нөхөн төлөх шаардлага гардаг.

Хувьцаа барьцаалах нь заримдаа компанид төвөгтэй байдал үүсгэх бөгөөд барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ буурах тутамд нэмж хувьцаа барьцаалах шаардлага гардаг төдийгүй зарим тохиолдолд барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний зөрүүг нөхөхийн тулд зээлдүүлэгч барьцаанд байгаа хувьцааг нээлттэй зах зээл дээр худалдах шаардлага гардаг. Эдгээр нөхцөл байдлууд нь барьцаа гаргагч этгээдийн компанид эзэмшиж буй хувьцааны хувь хэмжээг бууруулах, зах зээл дээрх хувьцааны ханшийн уналтыг гүнзгийрүүлэх эрсдэлийг бий болгох төдийгүй компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн бүтцэд өөрчлөлт орох, зах зээлд нэмж хувьцаа гаргах, зах зээл дэх гэнэтийн өөрчлөлтийн улмаас эрсдэлээс хамгаалах арга хэмжээ авах зэрэг нэмэлт ажиллагааг тухайн компанид үүсгэдэг байна.

2.1.2 Шотланд улсын туршлага

Шотланд Улс нь ИБУИНВУ-ын бүрэлдэхүүн улс бөгөөд тус улсад хувьцаа барьцаалахтай холбоотой харилцааг Хувьцааны барьцааны тухай (Scots law Share pledge) хуулиар зохицуулдаг.

Шотландын хуулиар хувьцааг зээлийн барьцаанд шилжүүлэх боломжтой. Үүний тулд талууд “Хувьцаа шилжүүлэх маягт”-ыг бөглөж харилцан гарын үсэг зурж, зээлдүүлэгч (эсхүл түүний нэрлэсэн компани)-д хувьцааг шилжүүлснийг нотлох сертификат гардуулан өгч, хувьцаа шилжүүлж авсан компанийг хувьцаа эзэмшигч гишүүдийн бүртгэлд бүртгэнэ. Энэхүү бүртгэл нь компанийн хууль ёсны хувьцаа эзэмшигчдийг хамгийн эцсийн байдлаар бүртгэсэн бүртгэл

а

⁹⁹ <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/for>

¹⁰⁰ <http://economictimes.indiatimes.com/definition/share-pledge>

болдог. Ингэж компанийн хувьцааг зээл олгогч талд шилжүүлж, Компанийн улсын бүртгэлд хувьцаа шилжүүлснийг бүртгүүлснээр зээлдэгчийн гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлэх гарцаагүй нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Хувьцааг барьцаанд шилжүүлснээр хувьцааны саналын эрх, ногдол ашиг авах эрх зэрэг үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн бүх эрх зээл олгогч талд шилжинэ. Зээлийн төлбөр хийх, эсхүл барьцаа хөрөнгийг дайчлан хураах, эсхүл батлан даагч зээлдэгчийн өмнөөс төлбөр хийж дуусах хүртэл зээл олгогч хувьцаагаар гэрчлэгдсэн өмчлөх эрхийг эдэлнэ.

Хувьцааг барьцаалах харилцаа Хувьцааны барьцааны гэрээ байгуулсан үеэс эхлэн үүсэх ба уг гэрээгээр хувьцаа барьцаалах нөхцөлийг тодорхойлж, талууд гарын үсэг зуран баталгаажуулснаар барьцаа авагч талын эрх үүсдэг. Хувьцаа барьцаалах гэрээ байгуулахад дараах материалыг бүрдүүлнэ. Үүнд:

- хувьцааг зээлийн баталгаанд барьцаалах, зээл олгогчид шилжүүлэхийг зөвшөөрсөн тогтоолын хуулбар;
- барьцаанд шилжүүлж буй хувьцааг өмчлөх эрхийн сертификат;
- хувьцааны шилжүүлгийг хийхэд шаардагдах хүчин төгөлдөр, хугацаа заагаагүй хэрэгсэлүүд;
- хувьцаатай холбоотой харилцаанд оролцох өмгөөлөгчийн эрх хэмжээ, түүнд олгосон эрхийн итгэмжлэл;
- хугацаа тодорхой заагаагүй боловч гарын үсэг зурж баталгаажуулсан барьцааны нөхцөлийг хүлээн зөвшөөрсөн албан бичиг, захирал болон нарийн бичгийг төлөөлөх эрх бүхий этгээдийн албан бичиг.

Барьцаа олгогчоос барьцаалагчид эдгээр баримт бичгүүдийг гардуулж өгсөн нь барьцаалагчийн нэр дээр хувьцааг шилжүүлэх зөвшөөрөл олгогдсонд тооцогдох ба барьцааны талууд гэрээнд заасан үүргийн биелэлтийг хангах нөхцөл үүснэ. Барьцаалагч тал гэрээнд өөрийн зүгээс тодорхой заалтуудыг тусгуулж барьцаалагч хүсэлт гаргамагц Барьцааны гэрээ болон Барьцааны гэрээ байгуулах меморандумд заасны дагуу компанийн хувьцаа эзэмшигчдийн бүртгэлд барьцаа хүлээн авагчийг бүртгэнэ. Барьцаалагчаас барьцааны гэрээний дагуу мөнгөн хөрөнгийг шилжүүлэх ба нэмэлт ямар нэгэн төлбөр авахгүй. Хувьцаа барьцаалсныг Компанийн бүртгэлийн байгууллага хуульд заасан хугацааны дотор бүртгэнэ.

2.2.АМЕРИКИЙН НЭГДСЭН УЛСЫН ТУРШЛАГА

2.2.1.ХХК-ийн хувьцаа барьцаах

ХХК-ийн хувьцаа барьцаалахтай холбоотой харилцааг Корпорацийн кодекс, Үнэт цаас болон биржийн тухай хууль, Компанийн үүсгэн байгуулагчдын хооронд байгуулсан “Үйл ажиллагааны гэрээ”-ээр зохицуулдаг.

Корпорацийн кодексын 2.6 дугаар бүлгийн 17701.05 заалтад “ХХК нь өрийн бичиг болон бусад үнэт цаасыг захиран зарцуулах, ашиглах, барьцаалах, шилжүүлэх, солих, зээлдүүлэх, худалдах, худалдан авах, эзэмших” эрхтэй гэж заасны дагуу “Transferable interest” буюу “саналын эрхгүй зөвхөн өмчлөх, өмчлөх эрхээ шилжүүлэх боломжтой хувьцаа”-г барьцаалах боломжтой ба компани нь үйл ажиллагааны гэрээндээ хувьцаа эзэмшигчийн өмчлөх эрхээ захиран зарцуулах тухай журмыг тодорхой тусгадаг байна. Энэхүү журмыг үндэслэн ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигч нь хувьцаагаа барьцаалахдаа Үнэт цаас болон биржийн тухай хуулийг үндэслэн “Үнэт цаас болон биржийн комисс”-оос баталсан “Барьцааны гэрээ”-ний маягтын дагуу гэрээ байгуулснаар гэрээ хүчин төгөлдөр болно.

2.2.2.ХХК-ийн үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн хувьцаа¹⁰¹

ХХК-ийн хувьцааг компани өөрөө бүртгэж, хөтөлдөг боловч тодорхой шалгуур хангасан компани хувьцаагаа үнэт цаасны зах зээлд арилжаалах боломжтой ба энэ тохиолдолд АНУ-ын “Үнэт цаас, арилжааны хороо”-нд заавал бүртгүүлэх ёстой байдаг. Мөн хувьцаат

¹⁰¹ a —————
¹⁰¹ Gehres Law Group's official website- <http://gehreslaw.com>

компанийн хувьцаа эзэмшигч нь 35 ба түүнээс илүүгүй байх ёстой юм.¹⁰²

Корпорацийн кодексын 25019 дүгээр зүйлд “Үнэт цаас” гэдэг нь “...ХХК-ийн саналын эрх (хувьцаа) нь үнэт цаас мөн боловч компанийн удирдлагын хэлбэр нь “member managed” буюу “ХХК-ийг хувь эзэмшигчид хамтран удирддаг бол энэ тодорхойлолтод орохгүй” гэж заажээ. Иймд компанийн удирдлагын хэлбэрээс шалтгаалан компани болгон хувьцаагаа үнэт цаасаар бүртгүүлэн, арилжаанд оролцох боломжгүй юм. Учир нь компани анх үүсгэн байгуулахад “manager managed” буюу гүйцэтгэх удирдлагатай, “member managed” буюу хувь эзэмшигчид хамтран удирдах гэсэн 2 удирдлагын хэлбэрээс сонгодог ба дээр дурдсан тодорхойлолтын дагуу “manager managed” буюу ХХК-ийн удирдлагыг гүйцэтгэх удирдлагаар удирдуулж байгаа ХХК-ийн хувьцаа л үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн хувьцаа болох боломжтой юм.

ХХК-ийн хувьцааг бүртгэдэг Үнэт цаас, арилжааны хороо буюу “Security and exchange commission” нь Үнэт цаасны арилжааны тухай хуулийн 19 дүгээр бүлэгт заасан бүрэн эрхийнхээ хүрээнд АНУ-ын үнэт цаасны бүртгэл, хяналтын ажлыг эрхлэн явуулдаг.

2.2.3. Үнэт цаас, арилжааны хороо (Securities and Exchange Commission, SEC)¹⁰³

Үнэт цаас, арилжааны хороо нь 1934 онд батлагдсан АНУ-ын Үнэт цаасны арилжааны тухай хуулийг үндэслэн АНУ-ын хөрөнгө оруулалтыг дэмжих, үр ашигтай хөрөнгийн зах зээлийг бий болгох, хөрөнгийн зах зээлийг шударга, эмх цэгцтэй болгох, хөрөнгө оруулагчдын эрхийг хамгаалах зорилготой байгуулагдсан.

Тус хороог 5 жилийн хугацаатай сонгогдсон 5 Ерөнхийлөгч удирдах ба 5 газар, 23 хэлтэс, 4600 орчим ажиллагсад, улсын хэмжээнд 11 салбартай үйл ажиллагаа явуулдаг.

Хороо нь Үнэт цаасны арилжааны тухай¹⁰⁴ хуулийн 4 бүлэгт заасан дараах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг. Үүнд:

- үнэт цаасны тухай хуулийг хэрэгжүүлэх, тайлбарлах;
- шинээр журам гаргах, одоо мөрдөгдөж байгаа журамд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах;
- хөрөнгө оруулалтын зөвлөх болон үнэт цаасны үнэлгээний агентлаг, брокер, үнэт цаасны фирмүүдэд хяналт тавих;
- үнэт цаасны арилжааг зохион байгуулагч хувийн байгууллага, нягтлан бодох бүртгэл, аудитын үйл ажиллагаанд хяналт тавих;
- үнэт цаасны хуулийн хүрээнд Холбооны улс, мужууд болон гадаадын улсын хоорондох харилцааг зохицуулах зэрэг болно.

Компанийн шинээр гаргаж буй үнэт цаасыг Үнэт цаас, арилжааны хорооны Корпорацийн санхүүгийн газар хариуцдаг.

Тус газар нь компанийн үйл ажиллагаа, бичиг баримтад тогтмол хяналт тавьж олон нийт болон хөрөнгө оруулагчдад шаардлагатай чухал мэдээллийг хүргэхээс гадна тухайн компани хувьцаагаа арилжаалах бүхий л шатанд холбогдох хууль, дүрэм журмыг биелүүлж ажиллахыг шаардах үүрэгтэй ажилладаг. Мөн Үнэт цаас, арилжааны хорооны дүрэм журам, хорооноос гаргасан дүрэм журмыг тайлбарлах, таниулах үүрэгтэй юм.

Тухайн компанийн талаарх мэдээллийг олон нийт болон хөрөнгө оруулагчдад хүргэхэд шаардлагатай дараах мэдээллийг компани гаргаж өгөх үүрэгтэй. Үүнд:

- шинээр санал болгож буй үнэт цаасны бүртгэлийн мэдээлэл;
- компанийн жил болон улирлын тайлан (10-K, 10-Q маягтын дагуу);
- хувьцаа эзэмшигчдийн жилийн тайлан;
- хувьцааны тоо, санал болгож буй үнэ;
- компанийн эрх зүйн байдлын өөрчлөлттэй холбоотой материал (нэгдэх, нийлэх) зэрэг мэдээлэл юм.

Эдгээр мэдээлэл нь тухайн компанийн санхүүгийн байдал, бизнесийн туршлагын талаарх мэдээллийг хөрөнгө оруулагчдад хүргэх, улмаар хөрөнгө оруулагч зөв шийдвэр гаргахад а

¹⁰² “Корпорацийн кодекс”-ийн 4 дүгээр бүлгийн 25102 дугаар зүйл

¹⁰³ Security and Exchange Commission. www.sec.gov/Article/whatwedo.html

¹⁰⁴ Securities Exchange Act of 1934 <https://www.sec.gov/about/laws/sea34.pdf>

туслах зорилготой юм байна.

2.3.ОРОСЫН ХОЛБООНЫ УЛСЫН ТУРШЛАГА

2.3.1.ХХК-ийн хувьцааг барьцаалах

Тус улсад ХХК-ийн хувьцааг барьцаалахтай холбоотой харилцааг Иргэний хууль, Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компанийн тухай хуулиар зохицуулж байна.

Иргэний хуулийн барьцааны эрхтэй холбоотой зохицуулалтад 2013 оны 12 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуулиар өөрчлөлт орж¹⁰⁵, 2014 оны 7 дугаар сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр үйлчилж эхэлсэн. Энэ өөрчлөлтөөр барьцааны эрхтэй холбоотой олон харилцааг нарийвчлах, нэлээдгүй харилцааг шинээр зохицуулах болсон ба ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчийн барьцааны эрхийг шинээр хуульчилсан байна.

Иргэний хуулийн 358¹⁵ дугаар зүйлийн дагуу ХХК-ийн хувьцаа эзэмшигчийн барьцааны эрх нь компанийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээгээр эзэмшиж байгаа хувьцаагаа шилжүүлэх хэлбэрээр хэрэгжинэ.

Харин ХХК-ийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд зааснаар хувьцаа эзэмшигч нь хувьцаагаа дараах этгээдийн барьцаанд шилжүүлж болно. Үүнд:

- компанийн өөр хувьцаа эзэмшигчийн барьцаанд;
- компанийн бүх гишүүдийн хурлаас зөвшөөрвөл гуравдагч этгээдийн барьцаанд:
  - компанийн бүх гишүүдийн олонхын саналаар хувьцаа шилжүүлэх зөвшөөрлийг шийдвэрлэнэ,
  - саналын дүнг тооцохдоо хувьцаагаа барьцаанд шилжүүлэх гэж байгаа хувьцаа эзэмшигчийн саналыг оруулахгүй.

Барьцааны гэрээг нотариатаар заавал гэрчлүүлэх ба хэрэв нотариатын зохих журмыг зөрчсөн тохиолдолд гэрээ хүчин төгөлдөр бус хэмээн тооцно. Үүний дараа барьцааны гэрээг улсын бүртгэлд дараах журмаар бүртгүүлнэ. Үүнд:

- барьцааны гэрээг гэрчилсэн нотариатч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд холбогдох өөрчлөлт оруулах тухай өргөдлийг ХТА-нд гаргана;
- барьцааны гэрээг гэрчилсэн өдрөөс хойш 2 хоногийн дотор өргөдлийг цахим шуудангаар илгээнэ;
- өргөдөлд хувьцаа барьцаалагч болон барьцааны гэрээний талаарх мэдээллийг тусгана;
- өргөдлийн хамт гэрчилсэн барьцааны гэрээг ХТА-нд илгээнэ;
- өөрийн баталгаат гарын үсгээр баталгаажуулна.

Хэрэв барьцааны эрхийг ирээдүйд хэрэгжүүлэх бол гэрээг бүртгэлд дараах журмаар бүртгүүлнэ. Үүнд:

- хувьцаа барьцаалуулагч нь хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлд холбогдох өөрчлөлт оруулах тухай өргөдлийг ХТА-нд гаргана;
- өргөдлийг барьцааны эрх үүсэхэд шаардлагатай бүх нөхцөл нь хангагдсан, хугацаа нь болсон өдрөөс хойш 3 хоногийн дотор гаргана;
- өргөдөлд хувьцаа барьцаалагч болон барьцааны гэрээний талаарх мэдээллийг тусгана.

2.3.2.Үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн хувьцааны эрхийн бүртгэл

Үнэт цаасны зах зээлийн тухай¹⁰⁶ хуулийн 2 дугаар зүйлд “хувьцаа” нь хувьцаа эзэмшигчид хувьцаат компани (цаашид ХК)-ийн ашгийн тодорхой хэсгийг ногдол ашиг хэлбэрээр авах, ХК-ийн удирдлагад оролцох болон ХК-ийг татан буулгасны дараа үлдсэн хөрөнгийн хэсгийг

¹⁰⁵ Ф3 О внесении изменений в часть первую Гражданского кодекса Российской Федерации и признании утратившими силу отдельных законодательных актов (положений законодательных актов) Российской Федерации от 21.12.2013 N 367-ФЗ.

¹⁰⁶ Федеральный закон О рынке ценных бумаг от 22.04.1996 N 39-ФЗ (ред. от 03.07.2016).

авах эрхийг баталгаажуулсан эмиссийн үнэт цаас ба хувьцаа нь нэрлэсэн үнэт цаас байхыг, “эмиссийн үнэт цаас” нь бүх төрлийн үнэт цаас, ялангуяа хуульд заасан шинж чанарыг агуулсан биет бус үнэт цаасыг ойлгоно хэмээн тус тус томъёолсон байна.

ХК-ийн хувьцааны бүртгэлийн процедур¹⁰⁷

Нээлттэй ХК-ийн нийтэд гаргаж байгаа эмиссийн үнэт цаас буюу хувьцааны улсын бүртгэлийг ОХУ-ын Төв банк хэрэгжүүлнэ. Улсын бүртгэл хийхдээ үнэт цаас гаргагчийн өргөдлийг үндэслэх ба үнэт цаасны танилцуулгыг хамт бүртгүүлнэ.

Төв банк нь дараах журмын дагуу улсын бүртгэлийг хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

Бүртгүүлэхэд шаардах баримт бичиг	<ul style="list-style-type: none"> • өргөдөл; • үнэт цаас гаргах тухай шийдвэр; • үнэт цаасны танилцуулга;
Бүртгүүлэх газар	<ul style="list-style-type: none"> • ОХУ-ын Төв банк;
Баримт бичгийг урьдчилан хянан үзэх	<ul style="list-style-type: none"> • үнэт цаас гаргагчийн гаргасан өргөдлийн дагуу баримт бичгийг урьдчилан хянан үзнэ; • баримт бичгүүд нь хуульд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг урьдчилан хянан үзээд хариу өгнө: <ul style="list-style-type: none"> - хариуг баримт бичгүүдийг хүлээн авснаас хойш 30 хоногийн дотор өгнө;
Зөрчлийг арилгуулах	<ul style="list-style-type: none"> • хэрэв урьдчилсан хяналтаар баримт бичгүүдэд зөрчил илэрвэл ажлын 10 хоногийн дотор үнэт цаас гаргагчид мэдэгдэж зөрчлийг арилгуулна;
Баримт бичгийг шалгах	<ul style="list-style-type: none"> • шаардлагатай бол Төв банк баримт бичгүүдийн үнэн зөвийг магадлан шалгана; • хэрэв баримт бичгүүдийг магадлан шалгах бол бүртгэлийн 30 хоногийг түр хугацаагаар зогсооно: <ul style="list-style-type: none"> - түр хугацаагаар зогсоох хугацаа 30 хоногоос хэтрэхгүй байна;
Улсын бүртгэлд бүртгэх	<ul style="list-style-type: none"> • шинээр гаргаж байгаа хувьцааг улсын бүртгэлд бүртгэх тухай Төв банкны шийдвэр гарсны дараа Улсын нэгдсэн бүртгэлийн санд бүртгэнэ; • эмиссийн үнэт цаасыг улсын бүртгэлд бүртгэхэд улсын бүртгэлийн хувийн дугаар олгоно; • шинээр гаргаж байгаа хувьцааг Улсын нэгдсэн бүртгэлийн санд бүртгэснээр хүчинтэй болно;
Улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзах үндэслэл	<ul style="list-style-type: none"> • бүрдүүлсэн баримт бичиг нь үнэт цаасны тухай хууль тогтоомжид заасан шаардлага, нөхцөлийг хангаагүй, эсхүл зөрчсөн; • бүрдүүлсэн баримт бичгийн агуулга нь үнэт цаасны тухай хууль тогтоомжид заасан шаардлагад нийцээгүй; • Төв банкны хүсэлтээр улсын бүртгэлд бүртгэхэд шаардлагатай баримт бичгийг 30 хоногийн дотор гаргаж өгөөгүй; • үнэт цаасны танилцуулгыг гаргасан үнэт цаасны зах зээл дээрх санхүүгийн зөвлөх нь шаардлага хангаагүй; • баримт бичгийг хуурамчаар бүрдүүлсэн; • хуульд заасан бусад үндэслэл.

Төв банк нь нийтэд гаргаж байгаа эмиссийн үнэт цаасыг улсын бүртгэлийн мэдээллийн бүрэн байдлыг хариуцахыг Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.5 дахь хэсэгт тогтоосон байна.

Үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн хувьцааны эрхийг баталгаажуулалт¹⁰⁸

Биет, биет бус хэлбэрээс хамаарч эмиссийн үнэт цаасны гэрчилгээ, үнэт цаас гаргах тухай шийдвэр нь үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн эрхийг баталгаажуулсан баримт бичиг болно. Үүнийг дараах хүснэгтэд тодорхой харуулав:

а_____

¹⁰⁷ Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйл.

¹⁰⁸ Үнэт цаасны тухай хуулийн 18 дугаар зүйл.

Эмиссийн үнэт цаасны төрөл	Үнэт цаасаар гэрчлэгдсэн эрхийг баталгаажуулах баримт бичиг
• Биет	- үнэт цаасны гэрчилгээ - үнэт цаас гаргах тухай шийдвэр
• Биет бус	- үнэт цаас гаргах тухай шийдвэр

Эмиссийн үнэт цаас нь эзэмшигчийнхээ өмчлөх эрхийг баталгаажуулах ба уг өмчлөх эхийн хэмжээг нь үнэт цаас гаргах тухай шийдвэрээр тогтооно.

2.3.3. Эмиссийн үнэт цаасны улсын бүртгэлийн байгууллага

Төв банк нь Үнэт цаасны зах зээлийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсэгт тогтоосноор эмиссийн үнэт цаас гаргахад түүнийг улсын бүртгэлд бүртгэх эрх бүхий байгууллага бөгөөд тус банк нь эмиссийн үнэт цаасны улсын бүртгэлийн журмыг батална.

Төв банкны үндсэн хуулийн эрх зүйн байдлыг ОХУ-ын Үндсэн хуулийн¹⁰⁹ 75 дугаар зүйлд тогтоосон бөгөөд үүнд тус банк нь мөнгөн тэмдэгт хэвлэх онцгой эрхтэй, рублийн ханшийн тогтвортой байдлыг хамгаалах, хангах үндсэн үүрэгтэй.

Харин Төв банкны тухай хуулиар¹¹⁰ тус банкны эрх зүйн байдал, үйл ажиллагааны зорилго, бүрэн эрхийг тодорхойлсон. Тус банкны үйл ажиллагааны зорилго бол рублийн ханшийн тогтвортой байдлыг хамгаалах, хангах, ОХУ-ын банкны системийг хөгжүүлэх, бэхжүүлэх, үндэсний төлбөрийн системийг хөгжүүлэх, ОХУ-ын санхүүгийн зах зээлийг хөгжүүлэх, түүнийг тогтвортой байдлыг хангах явдал юм.

Төв банкны бүтэц, зохион байгуулалт

ОХУ-ын бүс нутгийн салбар байгууллагууд буюу Төв банкны Ерөнхий удирдах газар (ЕУГ):

- Төв холбооны тойрог хариуцсан Төв банкны ЕУГ (байршил: Москва хот);
- Төв банкны Баруун-Хойд ЕУГ (байршил: Санкт-Петербург хот);
- Төв банкны Өмнөд ЕУГ (байршил: Краснодар хот);
- Төв банкны Ижил мөрөн-Вятскийн ЕУГ (байршил: Доод Новгород хот);
- Төв банкны Уралын ЕУГ (байршил: Екатеринбург хот);
- Төв банкны Сибирийн ЕУГ (байршил: Новосибирск хот);
- Төв банкны Алс Дорнодын ЕУГ (байршил: Владивосток хот).

Төв банкны Захирлуудын зөвлөл (ТБЗЗ)

ТБЗЗ нь байнгын ажиллагаатай бөгөөд түүний 14 гишүүнийг Төрийн Дум нь ОХУ-ын Ерөнхийлөгчтэй зөвшилцөн 5 жилийн хугацаатай томилно. ТБЗЗ-ийн бүрэлдэхүүнд Төв банкны дарга, Нэгдүгээр орлогч дарга - 4, орлогч дарга - 7, даргын зөвлөх - 3, Төв холбооны тойрог хариуцсан Төв банкны ЕУГ-ын дарга нар орно.

Үндэсний санхүүгийн зөвлөл (ҮСЗ)

ҮСЗ нь хамтын байгууллага бөгөөд 12 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй. ҮСЗ-ийн гишүүдийн 2-ийг Холбооны Хурал өөрийн гишүүдээс, 3-ыг Төрийн Дум өөрийн гишүүдээс, 3-ыг ОХУ-ын Ерөнхийлөгч, 3-ыг ОХУ-ын Засгийн газар тус тус томилох ба мөн Төв банкны дарга уг бүрэлдэхүүнд багтана. ҮСЗ нь дараах бүтэц, зохион байгуулалттайгаар ажиллана. Үүнд:

ҮСЗ-ийн дарга: - Сангийн сайд;

Орлогч дарга: - ТБЗЗ-ийн дарга;

Гишүүд: - Төрийн Думын Санхүүгийн зах зээлийн хорооны дарга;
- ОХУ-ын Ерөнхийлөгчийн туслах;

¹⁰⁹ "Конституция Российской Федерации" (принята всенародным голосованием 12.12.1993) (с учетом поправок, внесенных Законами РФ о поправках к Конституции РФ от 30.12.2008 N 6-ФКЗ, от 30.12.2008 N 7-ФКЗ, от 05.02.2014 N 2-ФКЗ, от 21.07.2014 N 11-ФКЗ). Эх сурвалж: www.constitution.ru

¹¹⁰ ФЗ "О Центральном банке Российской Федерации (Банке России)" от 10 июля 2002 года № 86-ФЗ.

- Холбооны Зөвлөлийн орлогч дарга;
- ОХУ-ын Ерөнхийлөгчийн зөвлөх;
- Төрийн Думын Эдийн засгийн бодлого, аж үйлдвэр, инновацийн хөгжил, бизнес эрхлэгчийн хорооны дарга;
- Холбооны Зөвлөлийн Төсөв, санхүүгийн зах зээлийн хорооны орлогч дарга;
- Төрийн Думын Төсөв, татварын хорооны дарга;
- Сангийн дэд сайд;
- Эдийн засгийн хөгжлийн сайд;
- Холбооны санхүүгийн хяналтын албаны захирал.

Дотоод аудитын газар (ДАГ)

Төв банкны тухай хуулийн 85 дугаар зүйлийн дагуу тус банкны ДАГ нь Төв банкны даргын шууд удирдлага дор аудитын гол чиг үүргийг хэрэгжүүлэх ба ерөнхий аудиторын харьяанд дараах 7 аудиторын төв ажиллаж байна. Үүнд:

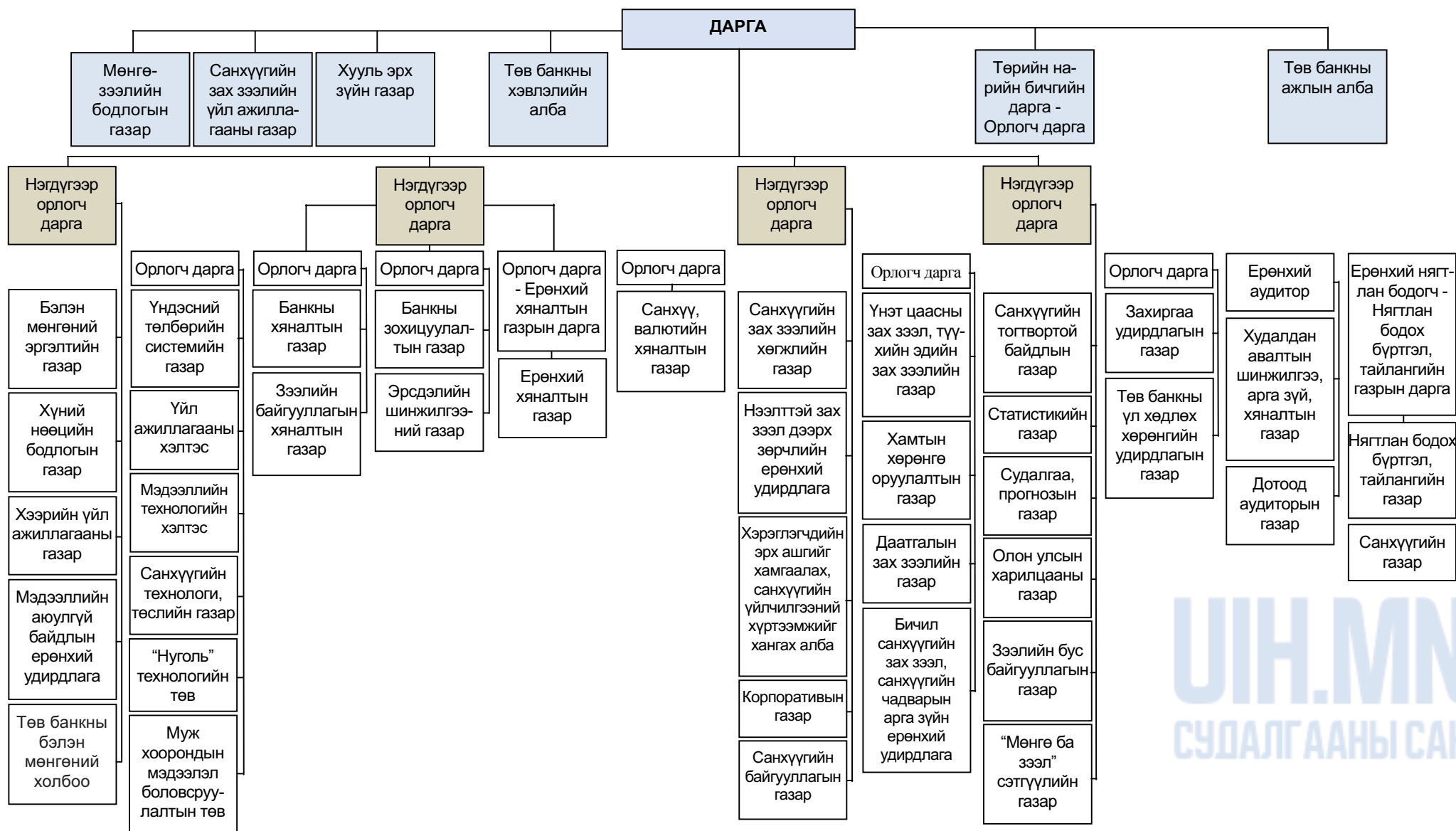
- Алс Дорнодын төв (байршил: Владивосток хот);
- Баруун Хойд төв (байршил: Санкт-Петербург хот);
- Уралын төв (байршил: Екатеринбург хот);
- Ижил мөрний төв (байршил: Саратов хот);
- Сибирийн төв (байршил: Новосибирск хот);
- Өмнөд төв (байршил: Краснодар хот);
- Төв Европын төв (байршил: Воронеж хот).

Ерөнхий удирдах газрын 21 газар болон БНХХГ-уудын зохион байгуулалтыг дараах хүснэгтээр харуулав:

Зураг. Төв банкны төв ЕУГ-ын бүтэц, зохион байгуулалт¹¹¹

¹¹¹ <https://www.cbr.ru/today/structure/scheme.pdf>

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Companies act, 2006, UK
- Stock transfer act 1982, UK
- Scots Law Share pledge
- Калифорни мужийн “Корпорацийн кодекс”;
- Калифорни мужийн “Засаг захиргааны кодекс”;
- Үнэт цаасны тухай хууль, 1933;
- Үнэт цаасны арилжааны тухай хууль, 1934;
- Үнэт цаас, арилжааны хорооны цахим хуудас: www.sec.gov/Article/whatwedo.html
- Калифорни мужийн Төрийн нарийн бичгийн даргын ажлын албаны цахим хуудас: <http://bpd.cdn.sos.ca.gov/pdf/be-records-requests.pdf>;
- http://leginfo.legislature.ca.gov/faces/codes_displayexpandedbranch.xhtml.
- Конституция РФ (принята всенародным голосованием 12.12.1993). Эх сурвалж: www.constitution.ru;
- Гражданский кодекс Российской Федерации от 30.11.1994 N 51-ФЗ;
- Налоговый кодекс Российской Федерации (часть вторая) от 05.08.2000 N 117-ФЗ;
- ФЗ О внесении изменений в часть первую Гражданского кодекса Российской Федерации и признании утратившими силу отдельных законодательных актов (положений законодательных актов) Российской Федерации от 21.12.2013 N 367-ФЗ;
- ФЗ О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей от 08.08.2001 N 129-ФЗ;
- ФЗ О рынке ценных бумаг от 22.04.1996 N 39-ФЗ;
- ФЗ О Центральном банке Российской Федерации (Банке России) от 10 июля 2002 года № 86-ФЗ;
- ФЗ Об акционерных обществах от 26.12.1995 N 208-ФЗ;
- ФЗ Об обществах с ограниченной ответственностью от 08.02.1998 N 14-ФЗ;
- Холбооны татварын албаны цахим хуудас: www.nalog.ru;
- ОХУ-ын Төв банкны цахим хуудас: www.cbr.ru;
- ОХУ-ын хууль тогтоомжийн сан: www.consultant.ru.

УИН.МН
СУДАЛГААНЫ САН